DE LUCHTBODE

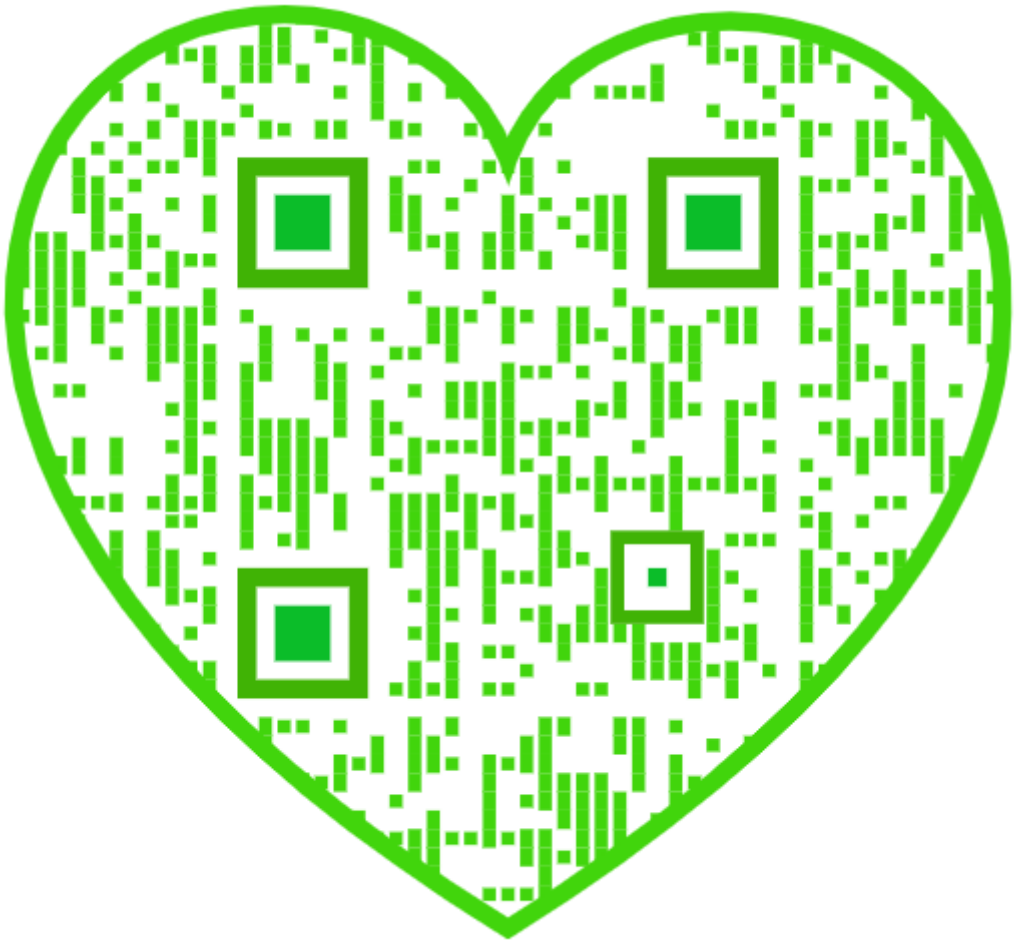

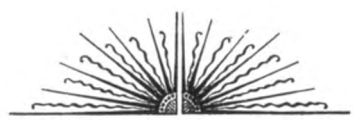

De Luchtbode.

Reis- of Postduif.

DE

Luchtbode

EENIGE BLADZIJDEN

UIT DE

GESCHIEDENIS DER DUIF

DOOR

M HOSTE.

« De verkleefdheid en liefde die de duif voor haar hok betoont is wel zeker een werk der Voorzienigheid. »

« De Luchtbode » *bladz. 18.*

BRUGGE,
A.-J. WITTERYCK-DELPLACE, Drukker-Uitgever
Nieuwe Wandeling, 4

1903.

EIGENDOM VAN DEN DRUKKER.

VOORWOORD.

VELEN zouden niet willen gelooven dat de geschiedenis der duif rijk genoeg is om een tamelijk lijvig boekdeel te beslaan. Ik zelf zou dat noch gedacht, noch geloofd hebben ; maar nauwelijks had ik de hand aan 't werk geslagen, hier wat opgespoord en daar wat bijeengegaard, of ik zag met voldoening dat de grondstoffe voor mijn werkje tamelijk snel vermeerderde.

En hoe kan het anders ? De geschiedenis der duif klimt op tot het begin der tijden ; haar geslachtsboom is zoo oud als die van den mensch.

Over gansch den aardbodem verspreid en aan den bloeddorst eener menigte vijanden overgeleverd, moet de duif, vóór eenig ander dier, aan den mensch eene beschermende schuilplaats in de nabijheid zijner woning gevraagd hebben. Volgens vele natuurkundigen is zij wel de eerste vogel die dit recht heeft verkregen.

En, vermits zij van in de oudste tijden tot nu toe door alle volkeren bemind, ja eeuwen lang door sommigen als eene godheid vereerd werd, is het niet te verwonderen dat de duif in kerkelijke en burgerlijke geschiedenis, in bouwkunst en godenleer, in middeleeuwsche legenden en letterkunde eene voorname plaats bekleedt.

Mijn doel in dit werkje is niet eene geleerde verhandeling over duivenkweek en duivenafrichting in 't licht te geven. Bekwame mannen in dit vak als de heer Sylvain Wittouck onder meerderen hebben zich reeds daarmede bezig gehouden en zijn dan ook daarin tot ieders voldoening geslaagd. De weinige bladzijden die ik hier aan den luchtbode wijd, zijn enkel geschikt om zijne gewichtige rol en zijne belangrijke geschiedenis door de eeuwen heen, min of meer te doen kennen.

Moge ik daarin eenigszins gelukt zijn !

DE LUCHTBODE.

I. Goede Tom, arme Tom.

Als inleiding tot dit werkje, wil ik u een gemoedelijk, boeiend verhaaltje opdisschen, getrokken uit het schoon letterkundig werk « Histoire civile et religieuse de la colombe » van wijlen den te weinig gekenden Antwerpschen schrijver Felix Bogaerts. Ook in voornoemd werk diende het tot inleiding.

Het zij hier in het voorbijgaan gezegd dat bovengemeld lettergewrocht voor mij eene rijke bron was waaruit ik, even als uit het schoon vakboek van den heer Sylvain Wittouck de eene en andere bijzonderheid putte.

Op zekeren dag, — zoo verhaalt hij, — zat ik in mijne studiekamer. Ik hield op mijne knieën eenen dier zware in-folios die de onverzaadbare geleerden van vroeger zoo geerne doorbladerden maar die wij integendeel, met ons koortsig

ongeduld om alles zoo ras mogelijk te weten, maar met tegenzin openen, — toen plotselings op den dorpel van mijn openstaande venster de schoonste duif kwam zitten die ik ooit binnen mijn leven zag. Niet dat zij meer dan eene andere door hare schitterende kleuren of goudstralenden hals in 't oog viel, neen, haar gevederte was integendeel zoo eenvoudig mogelijk, maar het had iets zoo bevalligs en sierlijks dat het mij dadelijk aanstond. De grond ervan was hagelblank, een blauwe band omzoomde elke der twee vleugelen: weinig zichtbaar in 't begin, verbreedde hij langzamerhand, en zulks van weerkanten zoo gelijkvormig dat het scheen alsof de verhoudingen met eenen passer waren afgemeten. De top der steertpennen en de lichte dons van haren kop waren van dezelfde kleur als de vleugels. Ik herhaal het: niets eenvoudiger maar ook niets bevalliger.

De lieve vogel trippelde drij- of viermaal den vensterdorpel rond, hield eenen stond al kirrende stil, keek eens terdeeg mijne kamer af en vloog weer weg.

's Anderendaags op dezelfde uur zat ik wederom in mijn studievertrek zonder aan mijnen vervelenden in-folio, noch aan mijnen beminnelijken bezoeker van daags te voren te denken. Maar deze had mij niet vergeten. Inderdaad, tot mijne grootste verwondering streek hij weer op mijne venster neer. Hij trippelde levendig over en weder en schudde zijne vleugels alsof hij mij door dit gebarenspel wilde zeggen hoe blij hij was mij terug te zien. Minstens twintig maal liep hij den dorpel op en af, waagde zich zelfs tot aan den binnenboord, wierp een stouten onderzoekenden blik op de meubelen en andere voorwerpen mijner kamer en ging het, vol vertrouwen, wagen tot bij mij te komen toen een mijner geburen, een plaaggeest, duizendmaal onverdraagzamer dan die van Horatius (1) met geweld de deur openrukte en mij met eene stem als eene klok: « Goeden dag! » toeriep. 't Is klaar als de zon dat de vogel

(1) *Quintus Horatius Flaccus* (64-7 jaar v. J. Chr.) zoon van eenen vrijgemaakten slaaf, vermaard en bevallig Romeinsch dichter.

verschrikt henenvloog. Ik voor mij kon mij niet weerhouden, ik beken het met spijt, zijnen goeden dag met een binnensmondig: «loop naar het weerlicht» te beantwoorden.

's Anderendaags nam ik mijne voorzorgen opdat niemand mij zou komen storen, want ik brandde van verlangen om mijnen bekoorlijken vogel weer te zien en van hem mijnen vriend te maken. Zeker het zoo ver met hem te brengen, haastte ik mij hem eenen naam te geven: ik heette hem Tom ter gedachtenis van eene arme distelvink die ik drie jaren lang gehouden en eindelijk nog tusschen de klauwen eener kat zien sterven had..... Helaas! is het dan toch waar dat soms de namen invloed hebben op onze bestemming?

Daar er bijna altijd of toch zeer dikwijls wat eigenbaat in onze vriendschap te vinden is, dacht ik niet beter die van Tom te winnen dan met hem een heerlijk gastmaal aan te bieden. Een goed maal is immers toch zoo een geschikt middel van overtuiging! Ik strooide dus op den dorpel mijner venster met volle grepen rijst, tarwe, gerst, kempzaad en bijzonderlijk maïs, wiens roode en gele korrels als zoovele koralen en gouden peerlen, in het zonnelicht blonken. Hoe gretig, sprak ik bij mij zelven, zal mijn gelukkige Tom voortaan naar de bijeenkomst komen als hij eens van al deze lekkernijen zal geproefd hebben! Maar ik zag welhaast dat ik mij nopens de gevoelens van den edelmoedigen vogel geweldig bedrogen had en dat zijne bezoeken gansch vrij waren van baat- en snoepzucht. Op de gewone uur streek hij neer te midden van den rijken voorraad die er voor hem gestrooid lag en die eenen geweldigen invloed op zijnen eetlust moest uitoefenen. — Oordeel over mijne verwondering: in plaats van er eens degelijk zijn buikje goed aan te doen, begon Tom, zienbaar gestoord, door al deze zaden te trappelen en ze bij duizenden in de straat te doen rollen alsof hij wilde zeggen: dat moet hier seffens weg. Daarna hield hij stil, den kop gebukt, de vleugels beweegloos en, zonder eens tot mij op te zien, vloog hij zoo barsch op, dat men wel zag dat hij in 't geheel niet welgezind was.

Die handelwijze van Tom was wel zeker een verwijt

voor de mijne: ik had hem in zijne fijngevoeligheid geraakt, ik had zijne onbaatzuchtigheid miskend en hij hield er aan mij mijne verkeerde handelwijze te doen gevoelen. Ja, dat stond vast. Toch, naarmate ik nadacht over hetgeen ik daar zag, begon ik mij zelven te overtuigen dat er niets onnatuurlijks, niets wonders was geweest in de manieren van Tom. — Hij heeft de zaden doen vallen met zoo rap te trappelen. Wat buitengewoons is daaraan?.... Heeft hij niet willen eten, 't is dat hij geenen honger had..... 't Is waar, hij is maar botweg opgevlogen, maar wat bewijst zulks? Een vogel is zoo licht verschuwd....

Dat zegde ik in mijn eigen en toch, ondanks deze zoo natuurlijke redeneering, kon ik het eerste inzicht dat ik aan de doenwijze van Tom gehecht had, uit mijn gedacht niet krijgen. Zij scheelde immers te veel met die van zijn tweede bezoek om van zijnentwege niet beteekenisvol te zijn.

Niet wetende aan welke dier twee veronderstellingen mij te houden, besloot ik dit voor mij belangrijk vraagstuk door nieuwe proeven op te lossen. Nieuwsgierig om te weten wat de vogel in 't vervolg doen zou, liet ik het kostelijk lokaas op den vensterdorpel liggen.

's Anderendaags weer zag ik hem van verre afkomen, maar in plaats van op mijne venster te strijken bleef hij fladderen boven de bloeiende acacias van den hof der academie, wier ontelbare bloemtuilen, zachtjes door een licht koeltje gewiegd, tot in mijne kamer hunnen welriekenden geur verspreidden.

Ik hield Tom met de meeste aandacht in het oog: zijne vlucht was levendig en met schokken; hij fladderde, draaide en keerde zóó ras dat zijne bewegingen de oogen vermoeiden. In één woord, aan zijne manieren kon men duidelijk zien dat hij erg viesgezind was. Tweemaal kwam hij tot tegen mijne venster, maar zonder zich te geweerdigen er op te komen zitten. Een kwartier nadien was hij weg.

Deze proef kon, zoo dacht ik, geenen den minsten twijfel meer laten, noch nopens de ontevredenheid van Tom, noch nopens de reden die ze hem ingaf: 't was als vriend dat hij

wilde ontvangen worden, en niet als uitgehongerde schuimlooper. En nochtans, mij zelven willende overtuigen dat ik den schijn voor geene werkelijkheid nam, besloot ik de proef maar voort te zetten. Om nog zekerder te zijn dat alléén het lokaas dat ik Tom had voorgezet de oorzaak zijner misnoegdheid was, vulde ik weer aan wat de straatmusschen gedurende drij dagen van mijn luilekkerland hadden komen rooven.

Nog nooit in zijn leven was eene duif, daar was ik zeker van, zulk overvloedig gastmaal voorgezet. 't Was moeilijk om gelooven dat Tom ditmaal aan de bekoring zou weerstaan.

Welnu, niet alleen weerstond hij er aan maar toen hij daags nadien wederom boven den hof der academie hing, kwam hij niet eens tot aan mijne kamer.

Nu mocht ik mijne proefnemingen staken, de uitslag immers was al meer dan doorslaande. Toch wilde ik nog voortgaan: ik kon het moeilijk gelooven dat er in eene duif zooveel edelmoedigheid huisde. Na drij dagen maakte Tom zich voor goed kwaad en zag niet meer om. Ik verwachtte hem des anderendaags, daags nadien, tien dagen lang, maar vruchteloos: hij bleef gestoord, alles was voortaan gedaan tusschen hem en mij. Zóó dacht ik ten minste en in deze overtuiging liet ik aan de straatmusschen den laatsten brijzel van het gastmaal dat Tom niet gewild had.

Sedert eenigen tijd dacht ik niet meer aan hem, toen hij op zekeren namiddag eensklaps op mijne venster kwam neerstrijken. Juist zooals bij zijn tweede bezoek trippelde hij levendig maar zonder het minste misnoegen heen en weder, schudde zijne lieve vlerken met de Grieksche kleuren getooid en kirde zóó lieftallig en met zulke voldoening dat de koudhartigste er behagen zou in gevonden hebben. Na ten minste twintigmaal den dorpel te zijn rondgetrippeld, sprong de beminnelijke vogel mijne kamer in en wandelde fier rond mijnen zetel en rond de boeken die over den vloer lagen verspreid.

Vol vreugde over de onverwachte terugkomst van den lieven Tom, stak ik de hand uit om hem nog dichter bij mij

te krijgen. Maar, na mij eerst treffend bewezen te hebben dat de ware vriendschap geene baatzucht kent, wilde hij mij zonder twijfel ook nog doen verstaan dat de voorzichtigheid immer onze leidster zijn moet als wij nieuwe kennis willen maken. Op het oogenblik dat hij mijnen arm zag bewegen, vloog Tom op, maar zonder de minste ontevredenheid te laten blijken ; immers vóór dat hij mij verliet, bleef hij ten minste nog vijf minuten in mijne venster vertoeven.

Van dan af ontbrak Tom nooit meer op de bijeenkomst ; hij kwam iederen dag en telkens won ik bij hem in vertrouwen zoodat hij reeds na eene week tijds de korreltjes rijst en maïs, die hij vroeger versmaad had, uit mijne hand kwam oppikken. O, nu was het verschil te groot : nu at Tom immers aan de tafel van eenen vriend. Ook heerschte tusschen ons de grootste vertrouwelijkheid : van zijnen kant zou het minste wantrouwen te mijnen opzichte eene beleediging zijn geweest ; daartoe dacht Tom mij niet in staat en, daaromtrent gansch gerustgesteld, liet hij nooit de minste onrust blijken nopens de mogelijke gevaren waaraan zijne vrijheid blootgesteld was.

Die geregelde betrekkingen hadden voor mij zóóveel aantrekkelijks dat ik meer dan eens zonder de minste spijt verzaakte aan een feest waarop ik genoodigd was ; ik wilde bovenal aan mijnen lieven Tom het verdriet sparen mij op de gewone uur niet te zien. En wanneer ik, bij uitzondering, eens gedwongen was hem dit verdriet aan te doen, o dan moestet gij gezien hebben met welke hartelijke liefkozingen hij mij 's anderendaags overlaadde. Dan was het eene vreugde die niet te beschrijven valt ; dan liep en trippelde hij rond mij, op mijne knieën, op mijne schouders, trillende van voldoening onder mijne hand die hem streelde : men zou dan waarlijk gezegd hebben dat wij meer dan een jaar gescheiden waren geweest.

Dat duurde zoo reeds vier maanden, wanneer ik op zekeren dag — noodlottigen dag wiens aandenken, ik beken het zonder schaamte, een der pijnlijkste van mijn leven is — eenen brief ontving die mij een spijtig en onver-

wacht nieuws aanbracht. Daar was geen uitstellen aan : ik moest seffens naar Brussel.

Ik was zóó aangedaan door deze ongelukkige tijding dat ik mijne venster toesloeg, haastig mijn studeervertrek verliet, de deur sloot en tegen mijne gewoonte, den sleutel in mijnen zak stak.

Mijne zaken hielden mij dertien lange dagen in de hoofdstad. — Het getal dertien is vast en zeker een noodlottig nummer ! - Elken namiddag, wat zeg ik ? iedere uur van den dag dacht ik aan mijnen armen Tom. Ik zag hem vóór mijne oogen, droef, met hangende vlerken, te vergeefs wachtende voor het raam mijner immer geslotene venster en duizendmaal op de ruiten pikkende om mij te zeggen dat hij dáár was. Helaas ! ware het dan nog maar zóó geweest !....

Eindelijk keerde ik naar Antwerpen terug ; gedurende gansch de terugreis dacht ik aan anders niets dan aan het geluk van mijnen geliefden vogel denzelfden dag nog weer te zien. Op mijn studievertrek gekomen, opende ik seffens het vensterraam en wachtte vervolgens, met onbeschrijflijk ongeduld, de terugkomst van Tom af. De uur was daar, ik ging vóór mijne venster staan en keek langs alle kanten in de lucht. Zoo bleef ik twintig minuten lang op uitkijk zonder dat ik een enkelen vogel, nog geene zwaluw, nog geene musch zag. Die eenzaamheid in het luchtruim scheen mij maar een slecht voorteeken. Nog ging eene gansche uur voorbij, wie niet kwam was Tom. Dan ondervond ik beter dan ooit dat de schrijver van « Marie Stuart » waarheid sprak toen hij schreef :

Oh ! que l'inquiétude est un affreux tourment.
Et qu'une heure d'attente expire lentement ! (1).

Maar waar zou Tom toch mogen blijven ? vroeg ik mij gedurig af. — Zou hij mij vergeten hebben ? Neen, dat is niet mogelijk : het ware hem onrecht aandoen een oogenblik aan zijne getrouwheid te twijfelen. — Maar ik ben toch

(1) O wat is de onrust toch een bitter lij,
Hoe traag toch gaat een wachtensuur voorbij !

zoo lang weggebleven! Na mij vruchteloos dertien dagen lang afgewacht te hebben, denkt hij misschien dat ik voor goed vertrokken ben.... Arme Tom, wat moet dat gedacht u pijn gedaan hebben !... Indien Tom eens dood ware ! God weet is hij niet gestorven onder het mes van eenen onmeedoogenden Vatel ? (1). Als hij maar niet tusschen de klauwen van eenen roofvogel gevallen is ?....

Ik wist niet aan welke dezer twee veronderstellingen mij te houden, de eene was immers al zoo wreed als de andere. De uur onzer bijeenkomst was reeds lang voorbij, de avond begon zelfs al te vallen. Ik had schoon tot mijn eigen te zeggen dat Tom op zijn hok opgesloten zat, dat hij morgen wel komen zou, ik kon er niet in gelukken het pijnlijk voorgevoel te verdrijven dat mij drukte. Er was iets dat mij zegde dat ik Tom nooit meer levend zien zou en ik was om zoo te zeggen zeker dat dit voorgevoel welhaast in schrikkelijke werkelijkheid zou overgaan. — Ik bedroog mij niet.

Droef en gansch ontmoedigd wandelde ik mijne kamer rond en doorbladerde, om mij te verstrooien, den eersten boek den besten. Ik sloeg mijne oogen naar den kant van mijnen lessenaar en, wat zag ik ? Daar lag mijn arme Tom roerloos op het kussen van mijnen zetel !.... Tom was dood ! dood na dertien lange, lange dagen de vreeselijke marteling van honger er dorst onderstaan te hebben !.... En het was ik, ik zijn vriend die hem gedood had! Het was ik die, met den sleutel van mijne kamer mede te dragen, hem veroordeeld had tot de doodstraf van Ugolin !... (2). Ik verberg het niet, wanneer ik het stijf en roerloos lichaam van mijnen armen vogel zag, voelde ik mijne keel als toegenepen van

(1) Vatel of Wattel (Frans) eerst hotelmeester van Fouquet, daarna van den prins van Condé. In 1671 doorstak hij zich zelven met zijn zweerd op een feest te Chantilly omdat de zeevisch er ontbroken had.

(2) Ugolin — Hoofd der Gibelynen van Pisa, die zich van het gezag in deze stad meester maakte en er door wreedheid heerschte. Afgezet, in de gevangenis opgesloten en veroordeeld om van honger te sterven, trachtte hij, zegt men, zijne eigene kinderen te verslinden die met hem opgesloten waren.

verdriet. Ik weet dat sommigen mijner lezers, koude en onverschillige herten, met dit verdriet zullen lachen ; maar anderen, daar ben ik zeker van, zullen het verstaan, ja, zullen het misschien deelen. Deze smart was nog zooveel te levendiger daar Tom, om mij een laatste blijk zijner genegenheid te geven, willen sterven had op de plaats zelve waar ik gewoonlijk zat. Zonder twijfel wilde hij mij daardoor doen begrijpen dat hij mij edelmoedig vergaf de onschuldige oorzaak zijner dood te zijn.

Elien (1) verhaalt dat een koning van Egypte, Marrès genaamd, een gedenkteeken deed oprichten voor eene kraai, die hij zeer geerne gezien had. Ik volgde het voorbeeld van dien vorst niet ; hoe dierbaar Tom mij ook geweest was, dacht ik toch hem zulke eer niet te moeten bewijzen daar die enkel toekomt aan mannen die hun vaderland gewichtige diensten bewezen hebben. Toch wilde ik niet dat de gedachtenis van eenen vogel, die mij zooveel vriendschap bewezen had, in eeuwige vergetelheid zou geraken. Ik trok eenige pennen uit zijne vleugels, drukte ze aan mijn hert en beloofde ze te gebruiken om er eens de geschiedenis van Tom mede te schrijven. En ik hield woord.

***

Nu, het gevoel van dankbaarheid of medelijden heeft mij juist niet tot het schrijven dezer weinige bladzijden gedreven.

Wat er mij toe aangespoord heeft is de achting en genegenheid die dit lieve dier mij van in mijne teederste jeugd heeft weten in te boezemen. Van kindsbeen af was hij mijn speelgenoot ; later was hij immer mijn geliefkoosde vogel.

(1) Romeinsche geschiedschrijver.

II. Oorsprong van de dienstbaarheid der duif.

Volgens den natuurkundige, M. de Buffon (1) zijn de zware vogelen met logge vlucht zooals de haan, de kalkoen en de pauw door de afstammelingen van Noë zonder moeite tam gemaakt: Integendeel, zegt hij, hebben die welke licht en snel van vlucht zijn — en daaronder ook de duif — veel geduld en moeite gevraagd om tot huisdieren afgericht te worden.

Anderen zijn van een gansch tegenovergesteld gedacht en beweren met reden dat het wel de duif is die van den mensch het eerst eene schuilplaats ten zijnent of in de nabijheid zijner woning heeft verkregen.

En inderdaad, wanneer men nagaat wat er moet voorgevallen zijn tusschen de nakomelingen van Noë en de afstammelingen der dieren welke zich gedurende den zondvloed in de ark bevonden en daarna langzamerhand de aarde bevolkten, zal men dadelijk inzien dat de eersten eenen zwaren en gevaarvollen strijd zullen hebben moeten leveren tegen deze duizenden soorten van lastige of gevaarlijke dieren en vogelen die de wouden, vlakten, bergen en de lucht bevolkten.

(1) Graaf de Buffon (1707-1788) vermaard Fransch natuurkundige en schrijver, geboren te Montbard (Côtes d'or).

Ingezien dezen strijd mag men de dieren der aarde in drie klassen verdeelen.

De eerste klas behelst die dieren, wier ontembare wreedheid, gepaard met eenen nooit verzaden moorddorst, immer alle vreedzame overeenkomst met den mensch hebben verijdeld. Met vreeselijke kracht begaafd, door vermetelheid en honger aangevuurd en met machtige klauwen, scherpe tanden of ijzersterke snavels gewapend, denken zij enkel aan roof en moord. Geen dag gaat voorbij of er kleeft bloed aan hunne pelsen en aan hun gevederte. Overwinnen zij hunne prooi niet gemakkelijk, dan voeren zij tegen hunnen vijand — hij weze dan nog zoo machtig — eenen strijd van leven of dood; in één woord: zij leven om te moorden.

Naarmate de mensch de aarde bevolkte heeft hij deze soort van dieren kunnen verdringen, maar het is ook de eenige overwinning die hij op hen heeft behaald.

De leeuw, de tijger, de panter, de beer, de wolf, de jakhals, de arend, de gier, zagen langzamerhand hun gebied verkleinen, maar behielden niettemin gansch hunne fierheid, gansch hunne oorspronkelijke onafhankelijkheid.

De tweede bevat die dieren welke, na eenigen tijd aan de verstandige pogingen van den mensch weerstand te hebben geboden, zijne overmacht erkenden en zich onder zijne heerschappij schaarden. Deze laatsten werden wel is waar overwonnen, doch niet voor goed getemd; ook werden zij niet de slaven maar de dienaars en helpers van den mensch.

De dieren van deze soort, waar het paard, de hond, de olifant, de os, de ezel, het rendier, de struisvogel, enz. toe behooren, hebben, met zich aan den mensch te onderwerpen, geene laffe slavernij aanvaard; zij hebben om zoo te zeggen met hunnen overwinnaar een verdrag geteekend ten gevolge waarvan zij met zachtheid en rechtvaardigheid zouden bestuurd worden.

De derde klasse is die der viervoetige dieren en vogelen die God van in den beginne bestemd heeft om met en onder

ons te leven. Zoo zijn onder andere: het schaap, de geit, de gans, de eend, de hen en de duif. Immers, over geene ernstige verdedigingsmiddelen beschikkende, namen zij hunne toevlucht tot den mensch en zochten zijne bescherming.

Onder al de vogelen dezer soort is de duif wellicht die welke eerst van al zijn gast en vertrouweling is geworden, voorrecht dat, zooals wij hooger zagen, M. de Buffon aan de zware vogelen toekent.

De moeilijkheid van duiven te temmen schijnt volgens dezen beroemden natuurkundige zooveel te lastiger te zijn geweest, daar het volgens hem maar vrijwillige gevangenen zijn die maar aan hun hok houden omdat en zoolang zij er goed voedsel, eene gemakkelijke verblijfplaats en alle weelde en gemak vinden.

Zeker, het portret is niet zeer vleiend; maar laat ons maar spoedig zeggen, tot eere der duif, dat dit afbeeldsel verre is van het hare te wezen. Onder Gods lieven hemel bestaat er geen min luie, min eischende, min ikzuchtige vogel. Iedereen weet, en de volgende hoofdstukken van dit werkje zullen bewijzen welke schoone daden van zelfsopoffering haar de gehechtheid aan haar hok doet verrichten. En deze gehechtheid en verliest ze nooit binnen haar leven.

De verkleefdheid en liefde die de duif voor haar hok betoont, is wel zeker een werk der Voorzienigheid. Het ligt in den aard der zwakke dieren de verborgenste schuilhoeken op te zoeken of te bouwen om zich aan de vervolging hunner vijanden te onttrekken. In het diepste der wouden, in onderaardsche gangen en holen vinden de haas en de mol eene schuilplaats. Maar waar zou de arme duif naartoe, indien de mensch haar niet onder zijne bescherming name? Arme verstootelinge als zij is op de aarde en in de lucht, kan de vrijheid haar niets dan noodlottig wezen; zonder een beschuttend dak is het leven voor haar een gedurige strijd tegen alle gevaren.

Wanneer dus de eerste bewoners der aarde de schadelijke dieren ver van hunne woningen en akkers dreven,

verschaften zij aan de duif in hun midden eene gerustheid die zij tot dan toe nooit gekend en vruchteloos overal gezocht had. Is het dus niet natuurlijk dat zij zich gehaast heeft om van deze onschatbare weldaad te genieten en dat zij, verre van zich eischend te toonen, den mensch als haren grootsten weldoener en beschermer bemint?

Het vrijwillig en ongedwongen verzaken van de duif aan een deel harer vrijheid is haar ingegeven door eene onverbiddelijke noodwendigheid: het instinkt van zelfbehoud.

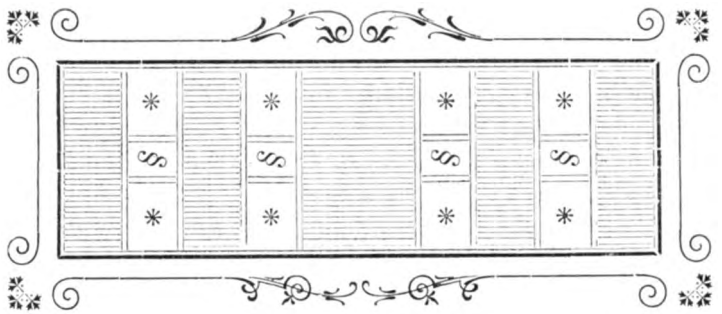

III. De duif in de oudheid.

Van in de vroegste oudheid werd de duif alsook de zwaluw als bode gebruikt. En dat is niet te verwonderen. Integendeel, het ware moeilijk om aannemen dat de eerste bewoners der aarde de bewonderensweerdige getrouwheid niet bemerkt hadden waarmede de duif naar haar hok terugkeert. Gezien de moeilijke gemeenschapsmiddelen die te dien tijde bestonden tusschen verwante of bevriende stammen, door wouden, stroomen, of bergketens van elkander gescheiden, moeten zij deze getrouwheid tot hun voordeel hebben aangewend.

De geschiedenis leert ons dat de Grieken er onder dat oogpunt groote voordeelen wisten uit te trekken die zij de Romeinen leerden kennen.

Deze laatsten droegen den gevleugelden bode zooveel voorliefde toe dat zij op alle wijzen zijnen aartsvijand, den sperwer, trachtten te vangen en te dooden. De meest gebruikte manier was de volgende : zij staken twee wissen in den grond, bogen ze de eene boven de andere en bestreken ze met vogellijm. Daaronder bonden zij een levende duif. De sperwer schoot van uit de hoogte op dit lokaas toe, bleef aan den vogellijm plakken en werd op staanden voet afgemaakt.

Hoe zeer de duif hun lieveling was blijkt ook uit den

hoogen prijs dien zij er voor betaalden. Een koppel dezer vogelen van schoone kleur, uitgelezen ras en zonder gebreken werd ten tijde van Varron (1) romeinsche schrijver, te Rome gewoonlijk verkocht voor tweehonderd mummi (40 frank) en, zoo het iets buitengewoons was steeg de prijs soms tot duizend mummi (200 frank). Hoogervermelde geschiedschrijver verhaalt dat een ridder, Axius genaamd, een koppel duiven had waarvoor hij honderd en veertig deniers (320 frank) vroeg.

Later stegen de prijzen nog veel hooger, zoodat de drift der liefhebbers waarlijk alle palen te buiten ging.

Over de eeuw die wij beleven, riep Calumelle (2) uit, zouden wij met reden mogen blozen indien het waar is wat wij hoorden zeggen, namelijk dat er lieden zijn die voor een koppel duiven tot vier duizend mummmi (800 frank) durven betalen.

En volgens de geschiedenis is 't maar al te waar!

Dat zulke duiven in alle geval prachtig moesten zijn zal men gemakkelijk begrijpen, als men weet dat de Romeinen jaarlijks een ongelooflijk getal duiven kweekten: er waren duivenhokken die er soms tot 5000 bevatten.

Zooals wij hooger zegden, wisten de Romeinen voordeel te trekken uit het natuurlijk instinkt dezer vogelen. De geschiedschrijver Varo verhaalt immers dat zij onder de gevechten der gladiatoren duiven naar het coliseüm (3) mededroegen. Deze dieren moesten aan hunne afwezige of verwijderde vrienden in zoo kort mogelijken tijd den naam des overwinnaars overbrengen.

Justus-Lipsius (4) denkt, en met reden, dat hetgeen in

(1) Varron of Varo (176-26 v. J. Chr.)

(2) Calumelle — Romeinsche schrijver.

(3) Overgroote renbaan te Rome gebouwd onder Vespasiaan en Titus en wier indrukwekkende puinen heden nog bestaan. 100,000 toeschouwers vonden er plaats waarvan er ten minste 80,000 konden zitten.

(4) Justus-Lipsius (1547-1606) geboren te Overyssche in de provincie Brabant. Hij deed zijne studiën in de hoogeschool van Leuven en werd eerst geheimschrijver van den kardinaal Granville. Later onderwees hij de geschiedenis te Iena, te Leiden en eindelijk te Leuven, aan wier hoogeschool hij tot aan zijne dood gehecht bleef. Hij schreef Latijnsche werken over geschiedenis, oudheden, wijsbegeerte, staatkunde, enz.

den schouwburg gebeurde tot voorbeeld diende aan het Romeinsche kamp gedurende de belegering van Mutina (1), 44 jaar vóór Christus geboorte.

Decimus Brutus (2) door Antonius in deze stad ingesloten, ontving bij middel van duiven vele nieuwstijdingen van den consul Hirtius.

— « Tot wat dienden, zegt Plinius (3) die dit feit verhaalt, tot wat dienden de diepte der verschansingen, de waakzaamheid der krijgslieden en de netten die over de gansche breedte van den stroom gespannen werden, als de bode zijnen weg langs de lucht nam ? »

Ook bij andere oude volkeren was de duif in groote eere.

De Ascaloniërs (4) hadden voor haar eenen buitengewonen eerbied en wel in zooverre dat zij er noch dooden, noch eten durfden. Integendeel, alle duiven die in hunne stad geboren werden, werden met de meeste zorg opgevoed.

Te Delphes (5) was de duif de eenige vogel aan welken het vergund was in den omtrek van den tempel van Apollo te leven.

Voor de Assyriërs (6) was zij heilig en haar beeld werd in hunne vaandels geplaatst.

---

(1) Het hedendaagsche Modena. Groote stad der Boiis van over de Alpen. Vermaard om zijne belegering.

(2) Decimus Brutus (86-42 j. v. J. Chr.) Hardnekkige republikein, een der moordenaars van Cesar; overwonnen door Octave te Philippes zelfmoordde hij zich uit wanhoop.

(3) *Plinius de Oude* (23-79 na J. Chr.) Beroemd natuurkundige, werd verstikt toen hij van te dichtbij de uitbarsting van den Vesuvius, die Pompeï en Herculanum verwoestte, wilde nagaan.

(4) Ascaloniërs, bewoners van Ascalon, eene van de bijzonderste steden der Philistijnen.

(5) Grieksche stad, zeer vermaard om haren tempel van Apollo (God der Zon, der dichtkunst, enz.,) die er eene heilige stad van maakte.

(6) Assyriërs, bewoners van Assyrië, zoo geheeten naar Assur, zoon van Sem die het bevolkte. Uitgestrekt keizerrijk dat het huidig Persië, Indië, Arabië Egypte, Ethiopie, Syrië en klein Azië besloeg. Het bestond tot de VIIe eeuw vóór J. Chr.

Volgens Luciaan (1) hadden ook de Syriërs (2) voor de duif de grootste eerbewijzing. In hunne oogen was zij de geheiligdste vogel en het was aan niemand toegelaten haar aan te raken. Ook woonde zij met de Syriërs gewoonlijk binnen huis.

Bij de Hebreeuwen (3) waren de duif, de tortelduif en de zangvogels van zekere soort de eenige vogels die den Heere mochten geofferd worden. Getuige daarvan de offerande van Maria bij de opdracht van haren goddelijken Zoon in den tempel. Wie zich bij hen plichtig maakte aan duivendiefstal of ze op bedriegelijke wijze ten zijnent binnenlokte, werd schandelijk uit het Sanhedrin (4) gebannen. Een schoon voorbeeld voor velen op onze dagen!

In de oudheid ook speelden de vogelen in 't algemeen eene groote rol in de voorzeggingen. Men verdeelde ze in twee soorten: de eerste soort voorspelde eenen gelukkigen afloop terwijl het geluid of de vlucht der tweede enkel iets ongelukkigs, iets naars beteekende. Bij de Grieken en de Romeinen werd de duif altoos onder de eerste soort gerekend.

Hetzelfde bijgeloof bestond bij de oude Belgen. Bij hen werd zij met de zwaan, den arend, den ooievaar, de zwaluw en den haan bij de geluksvogels gerekend terwijl de raaf, de vledermuis en de uil immer als ongeluksvogels aanzien werden.

---

(1) Luciaan (einde der 1ste eeuw). Groot Grieksch wijsgeer, geboren te Samosate, in Syrië.

(2) Syriërs, bewoners van Syrië, groote landstreek in Azia, dat reeds machtige koningen had ruim duizend jaren vóór Christus geboorte. De Syrische koningen zijn beroemd om hunne oorlogen met het volk van Israël. De Syriërs hadden den naam zeer verwijfd van zeden en weinig geschikt tot den oorlog te zijn.

(3) *Hebreeuwen*, het Joodsche volk.

(4) *Sanhedrin* of raad der Joden. Joodsche rechtbank, bestaande uit 70 leden die bij de Joden uitspraak deed in belangrijke feiten, de wet uitlegde en beraadslaagde over 's lands zaken. Zij was gevestigd te Jeruzalem en hield zitting in den tempel.

IV. De duif in de middeleeuwen.

Verwonderlijk is het dat men de duif in het Westen van Europa maar sedert eene goede drie eeuwen heeft zien optreden. Immers, ten onzent zoowel als in de Oostersche landen was de duif gekend daar twee capitulariën, gegeven de eene in 630 door koning Dagobert en de tweede in 800 door den machtigen Karel de Groote, er melding van maken. Werden de duiven over honderden jaren maar weinig tot het overbrengen van boodschappen gebruikt, dan toch genoot zij in sommige streken, vooral in Frankrijk, een zeer voornaam aanzien.

't Is voornamelijk onder Karel den Groote dat het duivenhok zulke hooge onderscheiding bekwam die er van dan af eene der bijzonderste voorrechten van den Franschen adel van maakte. In de verordening van het jaar 800 eischt deze vorst dat elke rechter van zijne bijzondere domeinen, om zijnen rang te steunen, pauwen, fazanten, eenden, duiven, patrijzen en tortelduiven moest houden.

Van dan af was het zeer streng aan iederen laat verboden duiven te kweeken of te dooden terwijl de edelen er integendeel bij duizenden op de torentjes hunner burchten hadden vliegen en ze naar hartelust aan hunne tafel deden opdienen.

Onder het leenroerig tijdvak was het aan iedereen toe-

gelaten alle soorten van vogelen bij middel van teerstokken te vangen, uitgenomen duiven.

Het recht van een duivenhok te bezitten was dus, gedurende gansch den loop der middeleeuwen, uitsluitend voor den adel en nog wel alleen voor den hoogen adel. Dit voorrecht werd aan niemand anders, hij mocht dan nog zoo rijk zijn, toegekend. Later werd het wat meer algemeen.

Eene verordening van Filip II, gegeven den 6 Februari 1568 (1) zegt ons dat deze vorst in Brabant verscheidene goederen, vrije waranden en duweyen geheeten, bezat in dewelke allerhande wild opgekweekt werd met het eenig doel het door den vorst en zijne edele jagersgezellen te laten dooden.

Op zekeren dag vernam hij dat verscheidene zijner onderdanen, ondanks zijn uitdrukkelijk verbod, zoo stout waren op deze domeinen te komen jagen. Dit was in zijne oogen eene openbare minachting jegens het koninklijk gezag. Daarom gaf hij een strengen bevelbrief uit om deze misbruiken te beteugelen. De artikels X en XI waren bijzonder gewijd om de misbruiken te keer te gaan waarvan de arme duiven van het hertogdom het slachtoffer waren. Zij volgen :

ART. X. Item, dat niemand hem en vervoordere te vanghen eenige duyven met clippen, dringels, slachschutten oft andere instrumenten, noch de selve clippen oft dringels te stellen aan heure huyzen, op de verbeurte van de selve dringels ende andere instrumenten, ende daar-en-boven op pene van thien realen.

ART. XI. Item, dat niemand hem en vervoordere te schieten eenige duyven op der luyden duyf-huysen ende byvanck, op de verbeurte van thien realen, ende van heure bussen ende andere instrumenten. Noch insgelyckx buyten onsen landen oft velden, op de verbeurte van drye realen ende van den voorsz. bussen ende andere instrumenten.

(1) Placaeten van Brabant.

In 1629, den 13 Maart gaf Filip IV te Brussel (1) eene verordening uit waarin hij uitdrukkelijk aan elken Brabantschen burger, priester of leek, verbood in het vervolg duiven of andere vogelen, van welke soort ook, te schieten. De overtredingen werden gestraft met eene boete van 12 florijnen, in gelijke mate te verdeelen tusschen den vorst, den warantmeester en den aanklager.

Twee jaar later, den 22 Maart 1631 (2) gaf hij eene verordening voor de Vlaanderen.

Daarin wordt bijzonderlijk gewag gemaakt van de klachten die dagelijks van de buitenbevolking opstegen jegens de duiventillen. Naar artikel 87 te oordeelen hadden die klachten bijzonderlijk voor oogwit de schade die de groote duivenzwermen in deze schoone landbouwstreek op het veld aanrichtten.

Van weerszijden werd er dus nogal eens geklaagd en erge misbruiken ontstonden daaruit. Om ze te beteugelen gaf Filip een nieuw edikt uit waarvan wij letterlijk de bijzonderste artikels overnemen :

ART. LXXXVII. Wy hebben verboden dat niemandt duyfkoten oft veld-kladden en houde, ten zy hy dry bunderen winnende landt te voren hebbe in eygendom, oft in hueringe, op pene van te verbeuren twintich guldens, met alle de duyven, ende dat het duyf-kot sal afghebroken worden, ende te niet gedaen worden, ten ware dat hy daer immémoriale possessie recht verkregen hadde van een duyf-kot te mognen stellen, hoe wel hy niet en hadde de voorsz. quantiteyt van winnende landen, oft dat hy van ons, oft van onse commisen daar toe consent verkreghen hadde.

ART. LXXXVIII. Item, wy verbieden eenen ieghelycken duyven te vanghen met loose oft valsche vallen, oft andere ghelycke instrumenten, ja de selve in hnnne huysen te hebben op pene van te verbeuren de voorsz. vallen, oft andere instrumenten, ende voor amende vyff guldens.

ART. XC. Item, dat niemandt hem en vervoordere ander

(1) en (2) Placaeten van Brabant.

mans duyven te vanghen met lock-duyven, koecken, oft andere inventien, waerdoor zy zouden moghen gelockt worden, op pene van te verbeuren de selve lock-duyven, koecken en andere inventien, met vyff guldens voor amende, ende daerenboven nogh andere vyff guldens voor elcke duyve die men zal konnen thoonen alsoo gevangen te zijn.

ART. XCI. Tot welcken eynde de officiers van onze commisen sullen de duyf-koten moghen visiteren ende onderzoeken, gelyck zy gedaan hebben in voorlede tyden ende moghen doen zoo dikwils als zy opinie sullen hebben van eenigh misbruyck, om te sien 't gene hun sal duncken aldaer teghen dese onse ordonnantie ghedaen te zyn.

ART. XCII. Sonder dat de eyghenaers kommende met de officiers op de voorsz. duyf-koten, hunne duyven sullen moghen uytjaghen, oft eenigh beleth doen aen onse voorz. commisen, in de selve visite, op pene van erbitralyck gestraft te worden.

Zoo stond het over eenige eeuwen met de duivenmelkery gesteld. Het is maar in de maand Augustus van het jaar 1789, dus bij het aanbreken der Fransche omwenteling dat dit voorrecht evenals zoovele anderen uit de tijden der leenroerigheid door de Staten Generaal in Frankrijk werd afgeschaft. Ieder kreeg het recht een duivenhok te hebben.

Weinige jaren later regelde het Fransch wetboek, code Napoleon genaamd, voorgoed deze eens zoo belangrijke zaak.

***

En nu een woord over hare geschiedenis in den loop dezer tijden. In vele historieke gebeurtenissen der middeleeuwen is de reisduif betrokken, ja, heeft zij eene zeer gewichtige rol gespeeld.

Toen de kruisvaarders vóór de stad Ptolomaïs (1) kwamen, zond hun de Emir, bestuurder dezer stad, velerlei mondvoorraad met de stellige belofte zich over te geven zoo zij meester van Jeruzalem konden worden. Deze belofte

(1) Ptolomaïs — Zeehaven van Phenecie, op de Middellandsche zee. Tegenwoordig St Jan d'Acre.

was den kristen soldaten zooveel te aangenamer daar zij geenszins voornemens waren Ptolomaïs te belegeren.

Vol vertrouwen in het woord van den Emir togen zij voort. Toen zij, weinigen tijd nadien, bij het meer van Cesarea gelegerd waren, viel er plotselings eene duif met opengereten buik te midden van hun kamp. De bisschop van Apt raapte haar op en zie, onder eenen harer vleugelen vond hij een briefje, geschreven en onderteekend door den Emir van Ptolomaïs en gericht aan dien van Cesarea (1). — « De verwenschte kristenhonden, zoo luidde het, zijn over mijn grondgebied getrokken ; zij zullen welhaast op het uwe zijn. Verwittig al de opperhoofden opdat wij maatregelen nemen om onze vijanden te verpletteren. »

Dit briefje werd in den raad der prinsen en voor gansch het leger gelezen. Gij kunt oordeelen hoe verbaasd maar tevens hoe blijde de dappere kruisvaarders waren ! Nu zij zagen hoe blijkbaar God hen beschermde, hoe wonderbaar Hij hun de geheimen der ongeloovigen leverde, twijfelden zij geenen oogenblik meer aan den goeden uitval hunner grootsche onderneming.

En inderdaad, weinigen tijd later waren zij meester van Jeruzalem.

Eene andere geschiedenis uit de kruisvaarten die mij nogal aan 't haar getrokken schijnt, maar toch als echt door den geschiedschrijver Michaud (2) verhaald wordt, bewijst hoe men de diensten der duif te dien tijde wist te waardeeren.

Bij het beleg van Tyr (3), onder Boudewyn II bemerkten de kruisvaarders dat eene duif gedurig uit en naar die stad vloog. Geen twijfel, die duif was de boodschapbrengster tusschen de belegerden en hunne bondgenooten. Kost wat

(1) Cesarea — Stad van Palestina, wier hoofdstad zij werd na de verwoesting van Jeruzalem.

(2) Michaud — (1767-1839) Fransch dichter en letterkundige, schreef « Histoire des Croisades ».

(3) Zeestad van Phenecie, was lang eene der handeldrijvendste en rijkste der wereld, nu maar een klein dorp meer.

kost moesten zij den trouwen vogel in handen zien te krijgen. Maar hoe er aan geraakt ? Geen steen, geen pijl zelfs die haar bereiken kon.

Na wikken en wegen besloten zij een eenvoudigen middel te gebruiken. Wanneer de duif terugkwam, zou gansch het leger huilen, roepen en tieren dat hooren en zien zou vergaan.

Zoo gebeurde het, en waarlijk 't schijnt dat die list gelukte. De duif, verschrikt en als verlamd door dit helsch rumoer, plofte bedwelmd op den grond Haar vastgrijpen en onderzoeken was het werk van een oogenblik. En zie, men had zich niet bedrogen : « Houdt stand, schreef men, wij komen u ter hulp ».

Seffens werd een ander briefje in vreemd schrift zooals het voorgaande opgesteld. « Alles is verloren, luidde het, wij hebben al het mogelijke gedaan om u te helpen maar te vergeefs : alle gemeenschap is door den vijand afgesneden ».

Dit valsch bericht werd in de plaats van het eerste aan de duif gehecht en deze losgelaten.

Dat de Tyriërs verwonderd en uit hun lood geslagen waren, hoeft niet gezegd. Tegenstand bleek nu zeker nutteloos ; ook openden zij de poorten hunner stad voor het leger van Boudewyn.

Na de kruisvaarten zien wij het wonderbaar instinkt der duif ook in de Oostersche landen benuttigd.

De eigenlijke inrichting van den duivenpostdienst schrijft men gewoonlijk toe aan Noeredin, kalif van Bagdad (1), die den troon van Alep beklom in 1145.

Deze Oostersche overwinnaar had een groot rijk weten te veroveren en richtte eenen postdienst in, die regel matig werkte. Hij gebruikte daartoe een aantal duiven welke gedurig van de eene plaats naar de andere vervoerd en daar losgelaten werden, belast met de te melden berichten.

(1) Bagdad — Vermaarde stad van Turksch Azië op den oostelijken oever van den Euphraat, gesticht 762, telt nu 80.000 inwoners.

Na Noeredin's dood ging de kalif Abbas Ahmed nog verder want zijne voorliefde voor deze diertjes was zóó groot dat hij er zelfs stamboeken van deed houden om zoo doende te kunnen zeggen welke duif er moest uitgezonden worden door enkel haren naam op te geven.

De genegenheid van dien vorst werkte aanstekelijk want in dien tijd gaf de Turk tot duizend goudstukken voor eene goede postduif!

Aan dit alles kwamen echter de Mongolen (1), toen zij ten jare 1258 Bagdad veroverden, een einde stellen. De duivenpost geraakte in onbruik en begon eerst in 1450 een weinig te herleven zoodat hij, hoewel minder belangrijk dan vroeger, toch nog tot den huidigen dag in klein Azië en Syrië is blijven voortbestaan.

In Turkyë, Arabië en Egypte werden de duiven ook tot hetzelfde doel gebruikt. Het schijnt zelfs dat de Arabische karavanen, over eenige jaren nog, duiven meênamen om hunne oversten op de hoogte te houden van hunne vorderingen en de wederwaardigheden hunner reis in de woestijn.

Het is maar gedurende de vermaarde belegeringen van Haarlem, in 1572, en van Leiden, in 1573, door de Spanjaards, dat hare diensten in westelijk Europa zijn gewaardeerd geworden. Bijzonderlijk binst het beleg dezer laatste stad was het de duif die door hare dagelijksche berichten de hoop en het vertrouwen in het hert der uitgeputte belegerden heropwekte.

Verschrikkelijk inderdaad was de toestand der ongelukkige Leidenaren. Sinds maanden reeds waren zij door de Spaansche vendelen in hunne wallen opgesloten; de voorraad levensmiddelen, van dag tot dag gekrompen, was eindelijk uitgeput; de vreeselijke honger deed zich weldra gevoelen. Het vuilste voedsel werd gretig ingezwolgen, de walgelijkste dingen gewapenderhand betwist. Zóó verre

(1) Mongolen — Aziatische volksstam die zijnen naam aan het huidig Mongolie gaf. Het machtig keizerrijk dat de Mongolen zich in de XIIe eeuw onder Geugis-Khan door opvolgende veroveringen weten te maken hadden, werd door de Engelschen in de XVIIIe eeuw vernietigd.

ging het dat men moeders hunnen honger zag stillen met het vleesch van hun kind, door gebrek en ontbering bezweken.

Daarbij kwam de vreeselijke pest de slachtoffers met duizenden vermeerderen, bijzooverre dat de overlevenden nauwelijks talrijk genoeg waren om de dooden te begraven.

En toch repten de dappere Leidenaren van geene overgave. « Liever, zegden zij, dan de slaven der Spanjaards te worden, staken zij hunne stad in brand en stierven in de vlammen ». Burgemeester Van de Werf, hun aanvoerder, wist hun moed in te spreken en vervulde hen met hoop in God en in den Prins van Oranje.

En hiertoe droeg de duif veel bij. Dagelijks bracht zij berichten van den Prins, van hunne vrienden, en ook door haar vernamen zij de tijding hunner aanstaande bevrijding.

Door deze onschatbare diensten aan hunne ongelukkige medeburgers en voorouders bewezen, heeft zij voor eeuwig de gunst en bescherming onzer Noorderburen verworven.

Ruim drij eeuwen is dit geleden, zegt Felix Bogaerts en nochtans leeft de liefde en achting voor de duif bij de Hollanders nog altijd voort. Getuige daarvan de stad Rotterdam. Daar ziet men heele kudden duiven in den omtrek der beurs neerstrijken om de graantjes en zaden op te pikken die aan de hand der kooplieden ontsnappen. Niemand zou hun eenig kwaad durven of willen doen. De straatjongens zelven voor wien anders het dierenplagen een heerlijk tijdverdrijf is, beminnen en eerbiedigen ze. Ook is het vertrouwen der duiven, die dit luilekkerland uitbaten, zoo groot dat zij er met dozijnen bijeenkomen en wel op den oogenblik dat er honderden personen vereenigd zijn. Altijd liggen er granen of zaden te hunner beschikking gestrooid.

Op zekeren dag was een vreemdeling, — een ongelukkige duivenhater zeker — zoo onvoorzichtig eenen dezer lievelingen met zijnen stok te slaan. Slecht bekwam het hem, want allen die dit zagen lieten hem, door hunnen dreigenden blik en heftige gebaren verstaan dat zij dit onbeschoft gedrag ten volle afkeurden en dat er vooral niet meer te herbeginnen viel.

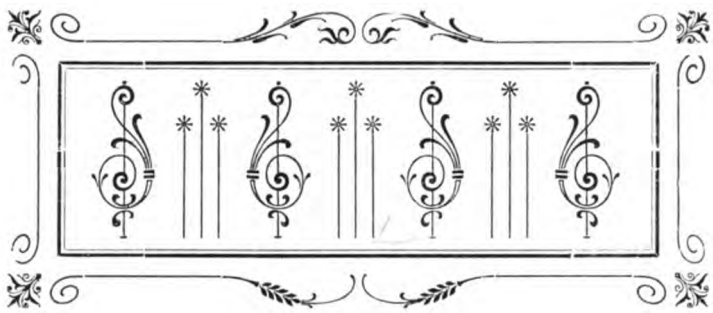

V. De duif in de XIXe eeuw.

Waren de duiven in vroegere eeuwen de lievelingen van den mensch, nog nooit wellicht waren zij het zooals in deze eeuw in sommige landen van Europa en wel voornamelijk in België. In geen ander tijdstip heeft men zich zooveel moeite gegeven om de duiverassen door kruising te verbeteren. Zonder aarzelen mogen wij beweren dat, dank aan de moeite en kennissen onzer huidige liefhebbers, wij tegenwoordig duiven hebben welke die van vroegere eeuwen ver in kracht en snelheid overtreffen. En daarin komt België alle eer toe, want overal staat de Belgische reisduif als de beste bekend.

Het schijnt dat vroeger het groot gebrek eener postduif hierin bestond, dat zij niet sterk genoeg was om de vermoeienissen eener lange reis te trotsen. En waarlijk, het was iets zeldzaams eene duif den afstand van Compiegne naar Brussel te zien afleggen. Uit de menging van rassen en eenlingen heeft men sterke, onvermoeibare reizigers getrokken die gemakkelijk eenen twee- en driemaal grooteren afstand afleggen. Zóó groot is het vertrouwen onzer hedendaagsche liefhebbers dat zij ze, zonder in hunne hand te zien, vlakweg naar Spanje en Portugaal,

zelfs naar Rome (1) en Calvia in het eiland Corsika durven zenden. Echte moorderijen, voorwaar, die van eenen weldenkenden duivenvriend niet dan gelaakt kunnen worden.

Het is nog maar van in het begin dezer eeuw dat men in ons land de duiven is gaan africhten.

De eerste melding, zoo verhaalt de heer La Perre-De Roo in een schrijven naar den Martinet van Brussel, vinden wij er van in 1815. Het was in dat jaar dat de vereenigde bondgenooten van den eenen kant en het leger van Napoleon Bonaparte van den anderen kant, den beslissenden kamp voerden te Waterloo.

M. de Rothschild, wiens afstammelingen den dag van heden zoo vermaard zijn om hunne onschatbare rijkdommen, had de legers opgevolgd, niet als een eenvoudig toeschouwer maar als een behendig financier, die met eene zeldzame schranderheid voorzien had dat de gevolgen van dezen merkweerdigen veldslag invloed zouden uitoefenen op den koers der beurs, welke op dat oogenblik zoo laag mogelijk was gedaald.

Op een goed engelsch peerd gezeten, volgde hij met koortsigen angst al de bijzonderheden van het bloedig drama, dat daar vóór zijne oogen werd gespeeld.

Van zoohaast hij vernam dat Napoleon overwonnen was en het slagveld verlaten had, kondigde hij aan het huis Rothschild te Londen bij middel van duiven de groote nederlaag van het Fransche leger aan.

Na zijne reisduiven, dragers van een nieuws dat welhaast de gansche wereld met verwondering zou slaan, gelost te hebben en zonder aan iemand iets te zeggen, reed hij zoo snel mogelijk naar een onbekend oord.

(1) In 1902, in den loop der maand Juli, schreef de maatschappij « De Vriendenbond », gevestigd in het « Grand Hôtel » te Gent eene prijsvlucht uit op Rome. Rond de drij duizend duiven, uit alle streken van België namen deel aan deze vlucht. Binnen de maand dat de kampstrijd open bleef, keerden er ruim tweehonderd weder. En God weet hoeveel arme gevleugelde reizigers die wellicht op goeden weg waren, de prooi werden van de arenden en gieren die de Alpen bewonen.

Later vernam men door de gazetten dat M. de Rothschild naar Oostende vertrokken was, vanwaar hij zich aanstonds door eene visschersschuit naar Engeland deed overbrengen, die, door gunstigen wind gedreven, den wakkeren financier den nacht die op den veldslag volgde te Dover aan wal zette.

Te Dover nam M. de Rothschild een peerd en vervolgde zijnen weg tot Londen, waar hij aankwam vóór het openen der beurs.

Drij dagen nadien werd de Engelsche regeering eindelijk onderricht van den uitslag diens roemrijken veldslags, en het was dan eerst dat het nieuws onder het volk verspreid werd, dat begroet werd op de beurs van Londen met eene groote klimming op al de weerden.

Onnoodig er bij te voegen dat M. De Rothschild, die van niets gebaard had, deze drij lange dagen benuttigde om aankoopen op groote schaal te doen en daarbij een groot fortuin won.

Ook in 1828 werd er geweldig op de Spaansche fondsen gespeculeerd. Deze laatsten rezen en daalden met den dag. Gemakkelijk was het dan rijk, ja schatrijk te worden, indien men maar bijtijds van het rijzen en dalen verwittigd was.

En, mits er dan noch stoomwagen, noch sneldraad, noch spreekdraad bestond, gebruikte men de duif, den snelsten bode te dien tijde bekend. Deze bracht het beursnieuws van Parijs ruim vier uren vroeger dan de post.

Het spreekt vanzelf dat vele speculanten, die nooit aan duivenhouden gedacht hadden, toen duiven kochten of leenden. Zij zonden ze naar Brussel, Parijs en Londen en zoo kwamen de duivenvluchten tot stand.

Volgens den heer Chapuis, den schrijver van het werk: « Le pigeon voyageur belge » overleden te Heusy, den 30 September 1879, is het in de provincie Luik dat de eerste duivenmelkersvereenigingen en de eerste proeven van duivenafrichting uit liefhebberij, tot stand kwamen.

In 1818 zonden liefhebbers van Herve duiven ter oplating naar Frankfort-aan-Mein. Omtrent op hetzelfde tijdstip bestond er te Luik eene duivenmaatschappij, gevestigd in

de voorstad Amercœur. Door toedoen dezer laatste werd er ten jare 1820 eene prijsvlucht op Parijs uitgeschreven. Het was de duif van eenen harer leden die het vroegst terugkeerde en den eersten prijs won. Dit scheen te dien tijde nog zóó wonder dat de duif in triomf door de stad gedragen en later tentoongesteld werd.

In 1823 zonden de liefhebbers van Verviers hunne duiven naar Londen en naar Lyon: de uitslag overtrof ieders verwachting. Rond denzelfden tijd kwamen ook de prijsvluchten te Gent en te Antwerpen in voege.

In den eerste werden de duiven met paard en kar vervoerd. Boven de kar waren hoepels vastgemaakt die alzoo een gewelf vormden dat met waterdicht lijnwaad gedekt was. Van binnen in die duivenkar waren, voor het gemak der gevleugelde reizigers, loopplankjes aangebracht. Verder vond men er eenen drinkpot en, om de lieve diertjes de reis aangenaam te maken, gaf men hun, bij het vertrek, zaden naar hunnen tand. Ter bestemming gekomen, nam de begeleider het overtrek af, en weg waren de duiven.

Op de duivenkar volgde de hot- of rugkorf. Zooals haar naam duidelijk genoeg zegt, was dit een zeer groote kort die op den rug werd gedragen. Van onder tot boven was hij in vier of vijf afdeelingen verdeeld, die ieder van zes tot tien duiven konden bevatten. In de eerste africhtingen op kleinen afstand waren de duiven soms wel tweehonderd in getal; daarvoor waren dus vier rugkorven en evenveel dragers noodig. Voor groote reizen kwamen er zooveel duiven niet bijeen en had men gewoonlijk met éénen drager genoeg. Deze laatste vertrok dan meestal met dertig tot vijf-en-dertig medekampende duiven. Alle dagen deed hij acht tot tien uren wegs af waaruit volgt dat voor eene redelijke lange reis de duiven tien tot vijftien dagen geschud en geschokt werden vóór zij de deur hunner enge gevangenis zagen opengaan.

Getuigschriften door de plaatselijke overheid aan den drager afgeleverd, bewezen dat hij getrouwelijk zijne zending had volbracht.

Later, zooals nu nog, werd het vervoer der duiven aan de zorgen van den ijzeren weg toevertrouwd.

De duivenvluchten hebben bijzonderlijk plaats in de maanden Juni, Juli en Augustus. Niet alleen zijn deze maanden best geschikt voor het weder, maar zij zijn het nog en vooral omdat de sperwer of stekvogel, den aartsvijand der duif, gedurende dit tijdstip in onze streken niet verblijft. Iedereen weet immers dat deze vogel maar in de maand Oktober aanlandt om in 't begin van Mei te vertrekken.

Gedurende de zomermaanden vertrekken honderden keviën wekelijks uit alle streken van ons land, vooral uit Antwerpen, Brussel, Gent, Luik en Verviers naar eene of andere Fransche stad en soms nog verder.

Eene sterkgebouwde duif van goed ras kan verscheidene jaren aan deze vermoeiende prijsvluchten met goed gevolg deelnemen. Wat vooral ten hoogste te verwonderen valt, is dat zij zoo bitter jong reeds kan medekampen. In Februari geboren, kunnen zij reeds in Mei beginnen reizen. Pas eenige weken oud geworden, leert men ze meêgaande aan op, telkens verder en verder, zoodat zij reeds eene goede maand daarna van Parijs komt.

Om u een klein gedacht te geven van de snelheid dezer gevleugelde boden, geef ik hieronder eenige steden met hunnen afstand van Dendermonde gerekend en den tijd dien zij er gemiddeld aan besteden:

	Afstand in kilom.	Tijd.
Quiévrain (België) . . .	75 . . .	in 1 uur.
Arras	124,9 . . .	» 1 3/4 »
Noyon	179,3 . . .	» 2 1/2 »
Pont-St-Mayence	219,2 . . .	» 3 »
St Denis	264,7 . . .	» 3 3/4 »
Rambouillet	311,5 . . .	» 4 1/2 »
Orleans	381,9 . . .	» 5 1/2 »

Daaruit volgt dat de middelmatige snelheid der duif van 1100 tot 1200 meters per minuut is. Dit is de gewone middelmaat, zeg ik, want men begrijpt dat de luchtgesteltenis

alsook de afstand een grooten invloed op hunne snelheid uitoefenen. Bij helder weder immers en zeer gunstigen wind kunnen zij veel meer, bij overtrokken of slecht weder en tegenwind bijlange zooveel niet afleggen. Ja, zoo groot zijn soms de hinderpalen waar deze getrouwe vogel, zelfs op eene gewone reis, tegen te kampen heeft, dat het arme dier dagen en weken rondzwerft eer het zijn hok terug vindt.

Waarlijk een schoone blijk van gehechtheid aan het plekje waar zij geboren werd en haar kroost opgroeit!

Zooals wij hooger zagen is het de Belgische reisduif die wijd en zijd als de beste bekend staat. Opvolgentlijk, zegt de heer Wittouck in zijn schoon werk « La Colombophilie moderne, » werd zij in Frankrijk, daarna in Holland, Engeland, Duitschland, Rusland, Spanje, Portugaal en Italië ingevoerd; den dag van heden vindt men ze zelfs de wereld door. Dat alles bewijst dat onze hedendaagsche reisduif niet oorspronkelijk bestaan heeft, dat zij ook de vrucht van het toeval niet is, maar dat zij verkregen werd door de opvolgende kruisingen van verstandige en navorschende Belgische vakmannen.

Wij mogen dus met een zeker gevoel van hoogmoed zeggen, zoo besluit hij, dat het ons lief vaderland is dat, dank aan het verstandig versnijden der verschillige rassen, dank ook aan het doelmatig uitkiezen van uitgelezen eenlingen ter voortteling, de goede reisduif heeft voortgebracht.

Ja, die eer komt onbetwistbaar België toe.

***

En nu nog een woord over de zoogezegde duivenprijskampen. Deze kansspelen, want zóó mogen zij wel genoemd worden, hebben veel tegen hen; elke medalie immers heeft hare keerzijde. Zeer dikwijls wordt het bewonderensweerdig instinkt der duif en hare minnelijke getrouwheid tot woeker en speculatie uitgebuit. Daaruit volgt dat de duivenmelkerij voor vele lieden eene oprechte drift is die hun onder alle opzichten meer kwaad dan goed toebrengt. De

Vlaamsche volksdichter, Dré de Weerdt, wist het ook wel toen hij zong :

De duiven die uit verre streken
Zoo ras terug zijn in hun' woon,
Daar zou ik vast veel lof van spreken,
Zoo ik het kon, op hoogen toon !
Maar 'k zeg u vrij
Verwacht van mij
Niets anders dan een lachpartij ;
Zoodus verschoon
Dat ik u toon'
Zoo klaar als in een goed sermoon,
Hoe dat het in een huis kan stuiven,
Hoe fel verzot dat is een man
En hoe een wijf tempeesten kan
Op die onnoozle duiven.

En 't blijft ongelukkiglijk niet altijd bij eene lachpartij !

***

Dat men in het tweede deel dezer eeuw, nu telegraafdraden en spoorwegen in vollen zwang zijn, nog weer aan den duivenpost, anders dan aan eene verouderde instelling, waarmee men zich vroeger moest behelpen, zou denken, dat had wel de meest vooruitziende liefhebber van oude gewoonten en andere antiquiteiten niet durven voorspellen.

En toch is het zoo.

In 1849 maakte de stad Venetië in Italië, door de Oostenrijkers belegerd, regelmatig gebruik van reisduiven om met den buiten in gemeenschap te blijven.

Dit was ook het geval in den jongsten Fransch-Duitschen oorlog van 1870-71. Parijs, de zoogenaamde zetel der wereldbeschaving, was als in een ijzeren gordel gesloten. De bewoners, hoezeer zij ook smachtten naar de gelegenheid om eenig nieuws van buiten te bekomen, vonden daarvoor alle wegen gesloten. Den weg door het luchtruim alléén konden de Duitschers, evenmin als de Romeinen

voor Mutina, afsluiten en eene geregelde briefwisseling werd op touw gezet door luchtballons en duivenpost.

Bij het beleg van Parijs hebben de duiven zeer gewichtige diensten bewezen. Met iederen luchtballon die de Fransche hoofdstad verliet, vertrokken er zooveel er maar beschikbaar waren. Altijd hield aan de daarvoor ingerichte duiventillen iemand de wacht om te zien of er een gevleugelde bode met nieuws uit de provincie aankwam, om dan dadelijk den eigenaar te waarschuwen.

Gewoonlijk was het bericht, of liever de verzameling van berichten, vastgehecht aan de middelste veer van den steert, welke onbeweeglijk blijft bij het vliegen, terwijl de andere zich tot eene soort van waaier uitspreiden. Soms werd zij ook wel in eenen pennenschacht gestoken en eveneens aan de middelste veder vastgemaakt, terwijl een kaartje met de plaats van afzending aan eene andere veder werd bevestigd.

Ongelooflijk is het aan hoeveel angst en kommer ééne enkele duif soms een einde kwam stellen.

Gedurende den Spaansch-Amerikaanschen zeeoorlog in 1893, maakten de Amerikanen een geregeld gebruik van reisduiven. Bij middel dezer luchtboden bleef de Amerikaansche vloot in bestendig betrek met het moederland.

Te dien einde hadden zij langs de kusten der Vereenigde Staten twee en twintig duivenhokken, alle met Belgische reisduiven bevolkt, opgericht. Deze hokken waren van denzelfden vorm en met dezelfde heldere kleuren geschilderd.

Bij middel van deze kleuren trachtten de Amerikanen het zicht der duiven, die in volle zee opgelaten waren, te treffen en ze naar eene der duivenhokken, die van afstand tot afstand op eene zeer groote uitgestrektheid langs de kust opgericht waren, te trekken.

De schipbreuk van den Bourgogne, op de kusten van Terre-Neuve, die vreeselijke ramp die het leven kostte aan vierhonderd ongelukkige reizigers, heeft het meerendeel der Fransche zeevaartmaatschappijen doen besluiten eenen gemeenschapdienst met het vasteland op hunne transatlantiekers in te richten. Die dienst wordt gedaan door de duif,

den eenig mogelijken bode in geval van ramp te midden van den Oceaan.

Proefnemingen op zee, maar met krijgskundig doel, zijn in 1895 door het bestuur van den « Petit Journal » van Parijs met goeden uitslag gedaan.

Vijf duizend duiven, te Saint-Nazaire aan boord van den stoomer « Manoubia » opgenomen zijn opgelaten op eenen afstand van 100, 200, 300, 400 en 500 kilometers van de Bretonsche kusten, in vollen Oceaan.

Deze duiven, die nog nooit over zee gegaan waren, kwamen voor het meerendeel goed naar hunne hokken weder.

In den Engelsch-Transvaalschen oorlog 1899-1902, bleef Ladysmith maanden lang door de dappere Boeren ingesloten. Het was nogmaals de luchtbode die te zamen met de heliographische seinen de belegerden verwittigde dat het hulpbrengende legerkorps van Buller in aantocht was.

Bijna alle legers op het vasteland hebben hunne duivenhokken wier inwoners, aan de zorg van bijzondere officieren toevertrouwd, zich om zoo te zeggen alle dagen oefenen in het overbrengen van tijdingen van allen aard. Deze hokken zijn meestal bevolkt door Belgische reisduiven van de beste rassen. Deze duiven kosten duur : honderd tot honderd vijftig frank het koppel, en zekere rassen worden zelfs nog duurder betaald. 't Is waar dat men hier en daar beproefd heeft om de duif den baard af te doen. Te Rysel heeft men de zwaluw beproefd en in Duitschland de raaf, doch bij deze vogelen, die eerst en vooral moeilijk om africhten zijn, komt weldra het instinkt van trekvogel weer boven en men ziet ze niet meer weder.

De duif alleen is de echte bode door het luchtruim.

In Nieuw-Zeeland zegt de « Scientific American » bewijzen deze vlugge en trouwe dieren ook zeer gewichtige diensten, want op hen alléén berust de postdienst.

Op nagenoeg honderd kilometers van Auckland (1) ligt

(1) Auckland — Eilandengroep, gelegen ten Noord-Westen van Nieuw-Zeeland en behoorende aan Engeland.

een eiland, het eiland der Groote Barreel genoemd, dat sedert eenige jaren eene groote uitbreiding onder opzicht van handel heeft gekregen. De mijnontginning is voor de bewoners van dit afgezonderd eiland de bijzonderste bron van welvaart. Voor alle gemeenschap met het overige der wereld hadden zij, gedurende geruimen tijd, niets anders dan de stoombooten die wekelijks in de haven van Nieuw-Zeeland kwamen aanleggen. De dienst dezer stoomers, hoewel voldoende voor het vervoer der koopwaren, beantwoordde toch op verre na niet aan de eischen van den immer groeienden handel.

Daar het eiland geenen onderzeeschen kabel heeft, kwam men op het gedacht de duiven te benuttigen. En zoo komt het dat het eiland van de Groote Barreel duivenpostbedienden heeft net zooals de stadsraad in zekere Amerikaansche en Europeesche steden er als politieagenten fijne speurhonden op nahoudt, die men den beteekenisvollen naam van « bloedhonden » geeft.

De inrichter van dit postagentschap is een duivenliefhebber op het eiland woonachtig, Mr W. Fricker genaamd.

Ziehier op wat manier hij de duiven africhtte die hij voorafgaandelijk tot dezen dienst had uitgekozen. Zulks mag waarlijk iets ongewoons heeten, immers het gold hier de duiven aan twee hokken te gewennen om de heen- en terugreis te doen.

In den beginne werden de duiven maar aan de terugreis alleen gewoon gemaakt. Men zond ze in kieviën naar het eiland en, eens daar, werden zij gelost naar gelang de briefwisselingen die er te doen vielen. De duiven kenden dus maar één hok doch, door kunstige en geduldvolle leiding kwam Mr Fricker er toe van zijne kweekelingen eene volledige reis, 't is te zeggen, gaan en keeren te bekomen. Gelast men die gevleugelde boden met eene boodschap, zij wordt gewetensvol ter bestemming gebracht en daarenboven wordt het antwoord even getrouw teruggevoerd.

De overvlucht (omtrent 100 kilometers) duurt gemiddeld 70 à 80 minuten, maar die tijd verschilt natuurlijk naar gelang van weder en wind.

In 't begin kostte een bericht 2 frank en 50 centiemen, maar eens de heen- en terugreis geregeld, werd de prijs gebracht op 60 centiemen voor het gaan en 1 frank 25 centiemen voor het keeren. Dit verschil komt hieruit voort dat het africhten der duif voor 't terugkeeren zooveel geduld en moeite heeft gekost.

Ziehier op wat manier men de berichten aan de duiven toevertrouwt: de tijdingen van allen aard worden op fijn perkament geschreven, dit laatste tot een rolletje toegedraaid, gestempeld en in een waterdicht kokertje gesteken. Daardoor zijn zij van de vochtigheid der lucht en van het pikken der dragers bevrijd.

De postduiven van Nieuw-Zeeland hebben dus twee hokken en zoo gauw eene hunner, drager van een bericht, op den uitloop van een hok valt, wordt een bediende aanstonds door eene elektrieke bel verwittigd.

Deze laatste haalt het verzondene uit het kokertje en doet het ter bestemming brengen zonder het te openen, want ook dáár is het geheim der brieven streng gewaarborgd. Moet er geantwoord worden, dan gaat dezelfde bode eenige uren nadien het antwoord terugdragen naar het bureel of liever naar het hok van waar het gekomen is.

Het agentschap dat dien dienst heeft in het leven geroepen, is officieel door de overheden van Nieuw-Zeeland en door het Engelsch bestuur erkend.

***

Hoe ongewoon zulk eene africhting heeten mag, toch schijnt het dat zij in de middeleeuwen in Azië reeds in zwang was.

Zoodra bij de jonge duiven de eerste stoppelvederen te voorschijn kwamen werden zij van de oude gescheiden en uit de hand gevoederd met turksche tarwe, terwijl men ze uit den mond liet drinken. Daarna plaatste men ze op zekeren afstand om ze zoodoende te lokken en maakte ze in één woord geheel en al tam en aan éénen persoon gewend.

Zoodra men een paar van die jonge duiven zoover gebracht had dat zij overal hunnen leermeester volgden, werden zij in eenen korf gezet en naar de plaats gevoerd waar zij eens hare brieven moesten brengen. Hier werd dezelfde leerwijze nogmaals gevolgd en eindelijk liet men er eene met een briefje naar hare geboorteplaats terugvliegen, terwijl men de andere zorgvuldig hield opgesloten. Te dien einde bracht men de eerste duif in het open veld, om haar zoodoende beter met het oog te kunnen volgen ; niet zelden gaf men haar bij de eerste reizen eene gezellin mede, die langer in dienst was. Hoewel men nu deze duiven maar op hare tweede bestemmingsplaats liet broeden, had men op iedere een afzonderlijk hokje voor haar, waar zij altijd haren intrek nam en waar men ze gemakkelijk van haren last kon ontdoen. Een slaaf was gelast de duiven te verzorgen en, bij aankomst van eenen bode, hem te vangen en naar zijnen meester te brengen. Terstond werd dan de aangekomen bode weer losgelaten en vloog hij naar de plaats terug van waar hij gekomen was.

Later kon men haar drie en meer hokken doen bezoeken ; dit blijkt uit de omstandigheid dat een Sultan bepaalde dat bij aankomst eener postduif op een tusschenhok, dag en uur van aankomst en vertrek op de keerzijde van het briefje aangeteekend en de duif onverwijld verder moest verzonden worden.

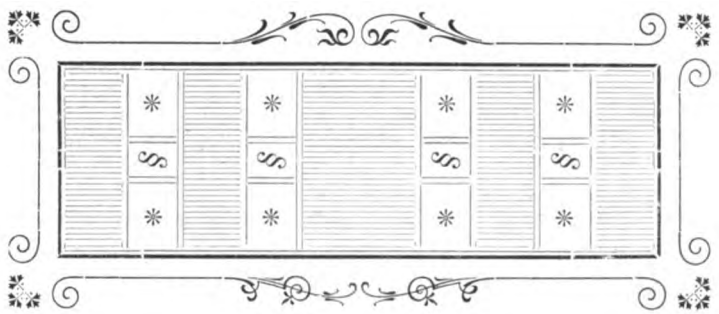

VI. De duif in de gewijde en kerkelijke geschiedenis.

In de heilige geschiedenis, zoowel in het Oud als in het Nieuw Testament, zien wij de duif op vele plaatsen vermeld.

Vooreerst vinden wij haar in het Oud Testament in het verhaal van den zondvloed.

Toen de wateren, zoo verhaalt het boek Genesis, honderd en vijftig dagen boven den aardbodem hadden gestaan, liet God eenen krachtigen wind oprijzen waardoor het begon te vallen. De kruinen der bergen en rotsen kwamen allengskens te voorschijn en de ark bleef eindelijk rusten op den berg Ararat, in Armenië.

Noë willende weten of het water genoegzaam gevallen was, opende het venster en liet eene raaf uitvliegen. De raaf kwam niet terug, waarschijnlijk omdat zij haar aas vond op de lijken.

Wat later liet Noë eene duif uit. De duif, nergens eene droge plaats vindende om zich neder te zetten, kwam naar de ark terug.

Zeven dagen nadien liet hij wederom de duif los en ditmaal kwam zij tegen den avond weder met een groen olijftakje in den bek.

Nog eens zeven dagen later liet Noë weder eene duif uitvliegen. Deze kwam niet meer terug want de oppervlakte der aarde was nu volkomen opgedroogd.

In het Nieuw Testament vinden wij haar eene eerste maal in de opdracht van den goddelijken Zaligmaker, waar de H. Maagd een koppel duifkens, het dankoffer der armen opdraagt, en eene tweede maal in het doopsel van den Heiland door den H. Joannes. Daar geschiedde een groot wonder. De hemel ging open, de H. Geest daalde neder in de gedaante van eene duif en kwam rusten op den Zaligmaker.

—

Ook in de kerkelijke geschiedenis is haar naam aan verscheidene gebeurtenissen verbonden.

Toen Clovis, stichter van het Fransche rijk, ten jare 496 door den H. Remigius koning moest gezalfd worden te Reims, kon de priester die gelast was de H. Olie ter zalving aan te brengen niet tot aan de vont geraken, zóó talrijk was de menigte die er rond stond geschaard. Reeds was de vont gewijd en nog was er geene H. Olie.

De H. Remigius, verwonderd en tevens verlegen, begon te bidden en verhief smeekend zijne betraande oogen ten hemel. En, o wonder, daar verschijnt eene sneeuwwitte duif! In haren bek houdt zij een ampulleken en daarin zulken welriekenden balsem, dat hij door zijn hemelschen geur de verbaasde toeschouwers als bedwelmt. De H. Bisschop valt op zijne knieën, dankt God, neemt de hemelsche gift aan en zalft er het voorhoofd van Clovis mede. Daarna verdween de hemelbode.

Zulks wordt verhaalt door den vermaarden Hinckmar (1), aartsbisschop van Reims. Andere schrijvers beweren dat het geene duif maar een engel was die de H. Olie aanbracht. De meesten houden zich nochtans aan het eerste. Dit bewijst de oude, kostbare relikwiekast, waarin het vermaard ampulleken tot op het einde der verledene eeuw bewaard werd. Immers, daarop stond eene gouden duif afge-

(1) Hinckmar (806-882) aartsbisschop van Reims in 845. Zijn geestelijk gebied strekte over gansch Gallië, waarvan hij zich als primaat beschouwde.

beeld, in haren koralen bek de ampul aanbrengende. Ongelukkiglijk werd dit kunststuk gedurende de Fransche omwenteling in het jaar 1793 door een dommen woelmaker verbrijzeld.

Ook met de geschiedenis van Joanna d'Arc de heldhaftige maagd van Orleans, staat de duif in verband.

In de eerste helft der vijftiende eeuw hadden de Engelschen zich bijna van gansch Frankrijk meester gemaakt en waren reeds tot Orleans afgezakt. Maar God, die wel de beproeving maar geenszins den ondergang van Frankrijk wilde, achtte den tijd gekomen het te redden.

Te Domremy, bij Vaucouleurs, dicht bij de tegenwoordige Duitsche grens, woonde een eenvoudig maar moedig meisje, Joanna d'Arc geheeten. Door haar zou hij Frankrijk verlossen. Op zekeren nacht, in een visioen, hoorde zij eene hemelsche stem die haar zegde: « Ga, verlos Orleans en doe uwen koning kronen te Reims ».

Vol geloof en vertrouwen in de hemelsche zending die ze volbrengen gaat, zegt zij vaarwel aan hare ouders, gaat bij den koning Karel VII en weet hem zooveel hoop en betrouwen in te boezemen dat hij haar aan het hoofd van zijn leger stelt.

God zegende hare wapenen: op weinigen tijd dreef zij de Engelschen achteruit en leidde haren koning naar Reims, waar hij den 17n Juli 1429 gekroond werd.

Nu dacht Joanna met recht dat hare zending volbracht was. Zij wilde naar haar geboortedorp terugkeeren maar de koning kwam er tegen op en, hoe zij ook smeekte en bad, tegen wil en dank moest zij den strijd tegen de Engelschen voortzetten.

Op zekeren dag werd zij gevangen genomen en aan de Engelschen uitgeleverd. Vol haat en wraakzucht als ze waren, deden zij haar, onder eene valsche beschuldiging, veroordeelen om levend verbrand te worden.

Den 30n Mei 1431 werd zij op de groote markt van Rowaan op den brandstapel gebracht. Zij bad en smeekte dat men haar toch een kruisbeeld geven zou. Een Engelschman maakte er een van ruwe stukken hout en gaf het

haar; zij kustte het vol godsvrucht. Terwijl de vlammen hooger en hooger rond haar kronkelden, hoorde men haar luidop bidden. Het laatste woord dat men over hare lippen hoorde komen was de naam van Hem wiens zending zij zoo trouw had volbracht.

Op het oogenblik dat de dappere maagd den geest gaf, verklaart een Engelschman, ooggetuige van de gruwelijke dood dezer heldin, zag hij duidelijk eene sneeuwwitte duif uit haren mond ten hemel opvliegen. Het was zegt men, de reine ziel der martelares.

Ook is deze laatste nu onlangs door den paus Leo XII gelukzalig verklaard.

Dezelfde buitennatuurlijke gebeurtenis zien wij nog vroeger in de kerkelijke geschiedenis, ten tijde der kerkvervolging verhaald.

Millioenen christenen, zegt de abt Bataille in zijne « Geschiedenis der katholieke kerk » hebben hun bloed voor het geloof vergoten; zij hebben de schrikkelijkste folteringen uitgestaan, welke de haat en de wreedheid der dwingelanden konden uitdenken. Kinderen en vrouwen hebben deze pijnen getrotseerd met eene zielekracht en eenen moed waaraan de vervolgers zich geenerwijze verstaan konden; en, *in dezen uitersten strijd tusschen de beulen en de slachtoffers, heeft de goddelijke tusschenkomst zich dikwijls op wonderdadige wijze weten te openbaren.*

De heilige Policarpus werd levend verbrand. Zijn bloed doofde eerst en vooral de vlammen uit, maar eindelijk toch verkoold geraakt, zag men eene hagelblanke duif uit zijne asch ten hemel stijgen.

Hetzelfde had plaats bij de dood van Sinte Reparata, Sint Potius en Sint Policarpus, bisschop. Alle drij werden onthoofd en uit hunnen bloedigen hals zag men eene duif opvliegen.

Deze duif is het zinnebeeld der onschuldige zielen dier martelaars.

Toen de hertog, Lodewijk van Thuringen, echtgenoot van de H. Elisabeth van Hongarië op zijn sterfbed lag, zegde hij tot dezen die hem omringden: « Ziet gij daar die

duiven, blanker als de sneeuw ?.... » Men dacht dat hij een visioen had, maar een weinig later hernam hij : « Ik wil met die reine duiven opvliegen » en dit zeggende ontsliep hij in den Heer.

Dan zag zijn biechtvader Berthold eene vlucht duiven in de richting van het Oosten wegvliegen en verdwijnen (1).

Soms heeft men duiven boven een of ander graf zien zweven tot getuigenis dat hij, die er rustte, onplichtig was aan het schelmstuk dat hem den dood had gekost.

Een Dominikaan, Timmerman genaamd, werd ten jare 1582 te Antwerpen onthoofd. Hij was beschuldigd medegeholpen te hebben in eenen aanslag op het leven van den prins van Oranje. Zijn hoofd werd op eenen staak geplant. Verscheidene personen verklaarden dat zij des nachts duiven op het hoofd van den onschuldigen monnik hadden zien zitten. Deze dieren, zegt men, kwamen getuigenis geven van de onschuld van den ongelukkigen Dominikaan.

Zooals de ziel der heiligen soms de gedaante eener duif aannam om tot haren Schepper op te stijgen, zoo ook daalde zij soms uit den hemel neder om op de aarde een of ander liefdewerk te komen verrichten.

In het klooster van Redon, in Bretanje, was een stomgeboren kind. Sinds lang bad het dagelijks om genezing en het was bijzonderlijk den H. Marcellinus dien het om hulp en voorspraak smeekte.

Eens, toen het de kudde van het klooster hoedde en in eenen diepen slaap gevallen was, verscheen hem eene oogverblindende klaarte. Te midden van dit licht zag het eene sneeuwwitte duif. Zij fladderde tegen zijnen mond, streelde zijn aangezicht met hare wieken en zegde : « Ik ben Marcellinus. »

Het kind stond genezen op en vertelde eigenmondig wat het gezien en gehoord had.

Hebben de meeste volkeren eene bijzondere voorliefde en genegenheid voor de duif gekoesterd, is die genegenheid

(1) M. de graaf de Montalembert « Vie de Ste Elisabeth. »

bij sommigen zelfs tot afgoderij overgegaan, toch schijnt het dat niet allen te haren voordeele gestemd waren.

Indien men de geschiedenis mag gelooven, was zij zelfs een voorwerp van afschrik voor de wreede Hongaren die in de tiende eeuw een deel van Germanië en Gallië overrompelden.

Bij het naderen dier woeste barbaren sloten zich de kloosterlingen der abdij van Lobbes met de bewoners van het omliggende in de St Mariakerk op. Zij versterkten ze zoo goed mogelijk, vast besloten als zij waren zich tot het uiterste te verdedigen.

De Hongaren kwamen hen welhaast belegeren. Leeken en monniken verdedigden zich als leeuwen, doch te vergeefs : hunne aanvallers, duizendmaal sterker dan zij, gingen weldra den tempel binnenrukken. De belegerden, geen uitkomen meer ziende en slechts de dood of de slavernij vóór oogen hebbende, vielen reeds tot laatste afscheid in elkanders armen wanneer, door eene wonderbare tusschenkomst der voorzienigheid, twee duiven uit den tempel vlogen en drijmaal klopwiekend boven het Hongaarsche leger dreven. Terzelfdertijd viel er een geweldige stortregen die den barbaren belette gebruik te maken van hunnen boog.

Vol angst en afschuw namen zij dan ook de vlucht en dat met zooveel haast dat de opperhoofden diegenen met de zweep voortdreven die den strijd wilden voortzetten.

VII. Het instinkt der duif en haar richtingsvermogen.

Duizendmaal reeds hebben wij hooren zeggen dat de duif naar haar hok teruggedreven wordt door haar instinkt. Goed. Maar welke zijn de stoffelijke vermogens die haar daarin helpen en zoo menigvuldige hinderpalen doen te boven komen ? Nooit heeft men daarop een doorslaande of voldoende antwoord kunnen geven, hetgeen bewijst dat men tot hiertoe dit geheim nog niet juist heeft kunnen ontsluieren.

Somtijds wordt er beweerd, zegt de geleerde natuurkundige Kannunik Martens, dat de duiven vogels van 't Noorden zijn en dat het een aangeboren drift is die ze altijd uit het Zuiden naar het Noorden wederbrengt. Dit antwoord, vervolgt hij, schijnt mij geenszins voldoende, want onze duiven trekken zeer waarschijnlijk hunnen oorsprong uit eene soort, bekend bij de natuurkundigen onder den naam van Columba Livia, en deze bewoont de omstreken der Middellandsche zee ; bijgevolg zou de natuurlijke drift integendeel onze duiven weer uit het Noorden naar het Zuiden jagen.

Daarbij is het aan iedereen bekend dat de duiven bij gunstig weder even gemakkelijk en snel van Londen weerkeeren als van Parijs.

Anderen willen zulks uitleggen door het buitengewoon snel gezicht der duif.

Dat de oogen alléén hen niet kunnen leiden, schrijft wijlen de heer Martens nog, zal men gemakkelijk begrijpen. Hun gezicht mag zoo goed en zoo volmaakt zijn als men wil, vast en zeker is het nochtans dat zij somtijds zóó ver van hier opgelaten worden dat het hun volstrekt onmogelijk moet zijn van die verre afgelegene plaats hunne woning te zien, en deze onmogelijkheid komt hieruit voort, dat de aarde rond of bolvormig is. Als eene duif te Orleans bij voorbeeld opgelaten wordt zou zij zich, om Brussel in het gezicht te krijgen, 8000 meters boven den grond moeten verheffen. Dit is haar onmogelijk, want op zulke hoogte wordt de lucht te dun en te schaarsch. Van drij mannen, die over eenige jaren zóó hoog klommen met eenen luchtbal, waren er twee die deze vermetelheid met het leven betaalden.

De ronde vorm alléén der aarde geeft dan reden genoeg om te verzekeren dat de duiven zeer dikwijls moeten beginnen te vliegen en eene bepaalde richting nemen, zonder dat zij de plaats hunner bestemming kunnen zien.

Anderen nog pogen de zaak op de volgende wijze uit te leggen: als eene duif opgelaten wordt te Orleans, dit geschiedt bij de eerste reis niet, maar zij zal eerst gevlogen hebben van Quiévrain op Brussel bij voorbeeld, dan opvolgentlijk van St Quentin en van Parijs op dezelfde stad Brussel, en eindelijk wordt zij opgelaten te Orleans. Hier kan zij ons land in 't gezicht niet krijgen, maar wat zij kan zien en herkennen is Parijs, waar zij nog geweest is; te Parijs kan zij St Quentin zien en alzoo altijd voortvliegende naar bekende streken, zal zij eindelijk t' huis geraken.

Tegen deze uitlegging wordt ook al veel opgeworpen, onder andere dat jonge duiven, welke men nooit uit het kot gelaten had, waarin zij geboren werden, en die bijgevolg de daar rond gelegene plaats nooit gezien hadden, niettemin van zekeren afstand wedergekeerd zijn (1). Van welken dienst zou in dit geval het gezicht

(1) Zulks kan waar zijn, doch binst den tijd dat ik duiven houd, 't zij ruim vijf en twintig jaren, heb ik zoo iets niet weten gebeuren.

kunnen zijn? Van de plaats waar zij opgesloten werden, konden zij toch de binnenwanden van hun hok niet zien, het eenigste dat ooit onder hunne oogen geweest was.

Zóó wonderbaar is de drift, die de duiven naar hunne woning jaagt, zóó onverstaanbaar en onuitleggelijk is de zekerheid met dewelke zij er naartoe trekken, dat Milne Edwards (1), een man van gezag in natuurlijke wetenschappen, zich de vraag voorstelt of deze vogels, boven de vijf gewone zintuigen, er niet een zesde zouden bezitten dat hen geleidt, maar dat bij ons niet bestaat en waarover wij bijgevolg niet kunnen oordeelen noch redeneeren.

Als een groot geleerde tot zulke bekentenis moet komen, dan staat er ons anders niets te doen dan ook maar de zaak te laten varen.

Tot daar voor den zeer eerweerden Schrijver.

Nog meer andere min of meer gegronde bewijzen zijn nopens deze zaak in tijdschriften van duivenliefhebberij vooruitgezet maar, na grondig onderzoek, zoowel als de voorgaanden van weinig weerde bevonden.

Op onze beurt moeten wij ootmoedig bekennen dat, zoo hoogervermelde Vlaamsche natuurvorscher er geene behoorlijke uitlegging van vond, wij de oplossing van dit raadsel maar aan meer bevoegden zullen overlaten.

De heer Wittouck nochtans, een bijzonder schander vakman, vol kennis en ondervinding, schrijft de bewonderensweerdige gave der reisduif zich van alle plaatsen en ondanks alle hinderpalen naar een vast punt van den aardbol te richten, toe aan de volgende samenwerkende oorzaken:

a) Het zicht, het vernuft en geheugen.

b) De gevoeligheid aan de luchtgesteltenis.

c) De africhting of oefening.

En zijne bewering, gestaafd op langdurige en grondige waarneming, schijnt ons wel de aannemelijkste van alle.

Het zicht en het geheugen spelen ontegensprekelijk eene

(1) Milne Edwards (1800-1885), geleerd Fransch natuurkundige, van Engelsche afkomst.

groote rol in het zich richten der duif. Toch zagen wij hooger, en de heer Wittouck beweert op zijne beurt en met reden, dat eene duif die te Bordeaux gelost wordt, onmogelijk Orleans kan zien, daar deze stad er 385 kilometers van verwijderd is. En toch weet iedereen dat onze duiven, die nog maar tot Orleans gereisd hebben gemakkelijk van Bordeaux terugkomen en meestal Frankrijk doorreizen zonder een oogenblik te verpoozen. Hier kunnen zicht noch geheugen den gevleugelden reiziger te stade komen, daar hij nog nooit binnen zijn leven de streek, tusschen Bordeaux en Orleans gelegen, gezien heeft.

De duiven die deel genomen hebben aan de prijsvluchten uit Rome en Calvi, waren voor het meerendeel nog maar tot Bordeaux of Dax geweest. En toch, ondanks de hinderpalen en de overgroote afstand die Rome en Calvi van ons vaderland scheiden, hebben een zeker aantal duiven hun hok teruggevonden en wellicht zouden er nog veel meer terugkeeren indien vele dezer trouwe dieren onderweg de prooi der gieren en arenden niet werden die de bergen bewonen.

Het is dus onontbeerlijk dat nog andere oorzaken de duif in deze voor haar onbekende streken richten en deze oorzaken zijn, volgens het oordeel van bovengemelden schrijver, de gevoeligheid aan de luchtgesteltenis en het vernuft.

Iedereen weet bij ondervinding dat de duiven zeer gevoelig zijn aan alle indrukken der lucht. Inderdaad, zoo er weersverandering, voornamelijk regen of onweder voorhanden is, dan doen de goede dieren niets liever dan zich wasschen of baden. Zij plaatsen of leggen zich vóór den drinkbak, dompelen hunnen bek in het water en schudden hunne veeren, juist alsof zij waarlijk een bad namen. Dat is een voorteeken van regen en die barometer mist nooit. Deze enkele waarneming bewijst dat de duif gevoelig is aan de luchtgesteltenis, daar zij voorop weet wat er op handen is.

Die gevoeligheid, welke de duif in zoo hooge mate kenmerkt, groeit nog meer en meer aan door de oefening. Tot proef daarvan het volgende. Als men eene duif voor de

eerste maal oplaat, zelfs op kleinen afstand, beschrijft zij in de lucht talrijke kringen en vliegt lang te allen kante rond, vóór zij haren weg herkent en de richting neemt naar haar hok. Dat alléén bewijst dat zij noch werktuigelijk noch instinktmatig vliegt. Na verscheidene opeenvolgende loslatingen in dezelfde richting, (men mag dan ook meer en meer in afstand toenemen) ziet men, bij gunstig weder, dat de goede reisduif geenen tijd in zoeken meer verspilt. Nauwelijks is zij omhoog of de gevoeligheid aan den dampkring alléén schijnt haar den weg te toonen want zonder aarzelen of toeren schiet zij pijlrecht in de richting die zij gewoon is te nemen en die haar tot haar hok leidt.

Bij overtrokken, donker of mistig weder vertrekken de duiven niet ijlings ; zij toeren weg en weer en schijnen den dampkring te raadplegen vooraleer zij de goede richting nemen.

Hangt de mist dun en bij de oppervlakte van den aardbodem, dan klimmen de luchtboden tot boven de mistlaag en vertrekken onverwijld.

Bij hevigen tegenwind ziet men ze in volle veld zóó laag bij den grond vliegen dat men ze gemakkelijk met eenen wandelstok, ja zelfs met de bloote hand zou kunnen aanraken en in de stad houden zij zich ternauwernood boven de huizen. Dit alles bewijst ten volle hunne gevoeligheid aan de gesteltenis der lucht.

Als derde oorzaak noemt de heer Wittouck het africhten of het entraineeren. Het heeft voor doel de spierkracht dezer vogelen te vermeerderen en het zicht, het geheugen, de vlucht, het vernuft, in één woord het richtingsvermogen te ontwikkelen.

Door deze oefening geraken de duiven bekend met de voorwerpen die zij onder weg ontmoeten en wel dermate dat zij er zich van bedienen als loodsen van seinen en er hunne vlucht op richten.

Alle duivenliefhebbers zijn het eens om te bekennen dat de reisduif afgericht moet zijn om haren weg te vinden. Ten bewijze daarvan zullen wij zeggen dat het eene zeldzame uitzondering, ja bijna een wonder zou zijn zoo eene

duif, zonder voorafgaandelijke africhting, van 250 tot 350 kilometers afstand terugkeerde.

Daaruit volgt ten klaarste dat de duif het richtingsvermogen bekomt en ontwikkelt door de africhting en dat dit laatste wel de grondslag van het eerste is.

De dagelijksche ondervinding leert dat eene duif van goed ras uit alle windstreken terugkeert, zoowel uit het Noorden als uit het Zuiden. Alhoewel meest gewoon, onder den invloed der lucht, in noorderlijke richting te vliegen, vindt zij, onder den indruk der zelfde oorzaak, ook de tegenovergestelde richting. Geleid door deze gevoeligheid en aangewakkerd door haar ingeboren instinkt, doorklieft de goede luchtreiziger de ruimte, totdat hij de plaatsen ontdekt die hij voorgaandelijk doorloopen, of voorwerpen ontwaart die hij nog gezien heeft.

Van dat oogenblik af handelt hij met overleg, stelt hij al zijn vermogen in 't werk om waar te nemen en te zoeken. Heeft hij met tegenwind te kampen, dan regelt hij zijne vlucht naar de noodwendigheden; hij zoekt de gunstigste luchtlagen op, vliegt nu eens zeer hoog, dan weer zeer laag totdat hij het gastvrije hok terugvindt.

Het instinkt alléén, zoo besluit de heer Wittouck, leidt dus de duif in hare tochten niet. Zij zoekt, wijzigt hare vlucht en handelt met oordeel. Zóó doet geen trekvogel, die enkel uit instinkt handelt.

Waren de daden der duif enkel instinktmatig, zegt de heer Rodenbach, dan zou zij nooit verdwalen en de jonge duiven, schreef het duivenweekblad l'Epervier (13 Mai 1894), zouden zich zoomin als de goed geoefend bedriegen, hetgeen niet waar is.

Wat er van zij, de redeneering van den heer Wittouck, op bestendige waarneming en langdurige ondervinding gesteund, schijnt mij vooruit de natuurlijkste en vatbaarste.

Twee machtige hefboomen echter die de duif met zulke snelheid en getrouwheid naar haar hok jagen, zijn: het instinkt van haar eigen levensbehoud en de buitengewone teederheid die zij haar kroost toedraagt. De liefde die zij voor hare jongen koestert, liefde die soms tot heldenmoed

overgaat, heeft de bewondering van alle natuurkundigen opgewekt.

Tweehonderd uren scheiden haar van hare lievelingen; toch doorkliefd zij met snellen vleugelslag den overgrooten afstand. Honger, dorst, wind, regen, hitte, bliksem en hagel, niets kan haar weerhouden. Men heeft duiven gekend die, moe en afgemat, stierven toen zij hun hok bereikten.

En nochtans, gedurende deze lange en gevaarvolle reizen ontmoet de trouwe vogel eene menigte schuilplaatsen waar weelde en overvloed heerschen en waar hij zeker welkom zou wezen.

Maar neen, de duif denkt aan hare angstige familie, zij wil haar zoo spoedig mogelijk geruststellen en troosten. Voor haar trotseert zij den zoo gevreesden sperwer en de schrikkelijkste tempeesten, voor haar weerstaat zij heldhaftig aan alle bekoringen.

Treffend voorbeeld van oudrenliefde!!

Om dit hoofdstuk te eindigen wil ik hier verhalen wat ik zelf met eene mijner reisduiven heb ondervonden.

Medegegeven ter africhting naar Creil, kwam zij slechts 's Maandags in plaats van 's Zondags op haar hok aan. Hare eerste zorg, na eenige maïskorrels gepikt te hebben, was naar haar bakje te sukkelen om er hare jongen te voeden. Toen ik ze weinige oogenblikken nadien in de hand nam, bemerkte ik, och arme, dat haar linkerpoot afgeschoten was en maar een bloedig stompje meer vertoonde. Bij nader onderzoek vond ik nog loodkorrels onder haren linkervleugel. Wat moet het arme dier toch onmenschelijke pogingen gedaan hebben om zich, wie weet hoe ver nog, voort te slepen! En hoe vurig moest in haar toch het vuur der liefde blaken, daar zij, in al haar wee en lijden, toch nog eerst aan haar hok dacht!

Niet te streng kan de wet de harteloozen straffen die uit baatzucht of soms uit louter tijdverdrijf die onschuldige dieren onmeedoogend neervellen. Als de arme, trouwe vogels, na doodmoê gevlogen en aan talrijke gevaren ontsnapt te zijn, soms reeds van verre hun gastvrij hok ontwaren, worden zij nog door hartelooze kerels koelbloedig neergeschoten!

Neen, zulke lieden hebben geen hert!

VIII. De Noord-Amerikaansche reisduif.

In Noord-Amerika, zegt wijlen de zeer eerweerde Kanunnik Martens, vindt men eene bijzondere soort van duiven die in het wilde leven en somtijds in ontelbare benden, wel op geene vaste tijdstippen, maar toch vrijwillig ter afreis vergaderen, zoodanig dat het deze soort is, en niet de onze, die bij de natuurkundigen bekend staat onder den naam van columba migratoria of reizende duif. Hoe talrijk de voorbijtrekkende scharen van die duiven wel zijn, zou ongelooflijk voorkomen, werd het ons niet bevestigd door de grootste en vermaardste geleerden van de Vereenigde Staten : men ziet ze somtijds vliegen, samengedrukt in eenen hoop van het vierde eener uur breed en twee uren lang. Wilson schat het getal der duiven, welke hij zoo met eigen oogen eens zien voorbijtrekken heeft, op twee milliards, een getal dat verre de menschelijke bevolking van gansch den aardbol overtreft.

Audubon (1), een andere geloofweerdige schrijver, zegt dat hij, eens op reis zijnde, alzoo eene schaar duiven, nog talrijker dan naar gewoonte, boven zich zien vliegen heeft ; de lucht was zoodanig vervuld met die vogels dat zij eene wolk uitmaakten, waardoor de zon verduisterd werd. Als

(1) Audubon (1774-1851) beroemd Amerikaansch natuurkundige.

Audubon op 't einde zijner reis kwam, vijf en twintig mijlen ver, duurde het voorbijvliegen der duiven nog immer voort en de bevolking van heel de streek was te wapen geloopen en had zich op jacht begeven. Hij voegt hierbij dat zijne reis zeer ongemakkelijk en onaangenaam werd, want uit dien ontzaglijken hoop duiven vielen gedurig talrijke sneeuwvlokken, die evenwel noch zoo wit noch zoo zuiver waren als gewone sneeuw.

Het is in de bosschen dat deze vogels neerstrijken, bijzonderlijk in zulke waar eene soort van eik groeit, met wiens vruchten zij zich voeden. Zij slaan met de vlerken in de takken om de eikels te doen vallen en vliegen dan spoedig naar beneden om er zich aan te verzadigen. De rasse bewegingen van deze ontelbare duivenvleugels brengen door gansch het woud, zoo ver als de oogen dragen, zulke schommeling teweeg dat men er zich geen gedacht kan van maken, indien men er geen ooggetuige is van geweest. Overigens, als dit leger daar vernacht heeft, laat het zulk eene dikke laag mest achter, dat de grond er om zoo te zeggen van verbrand is: de boomen zelfs, ziet men er nadien kwijnen en soms sterven. Verscheidene jaren zijn er van noode om het laatste spoor van hunnen doortocht te doen verdwijnen.

Nog een ander geloofsweerdige natuurkundige schat op verscheidene honderden millioenen eenen dezer duivenzwermen dien hij gezien heeft op de boorden van den Ohio (1). Uitgeput van vermoeinis streken deze luchtreizigers op een woud neer om er op eenen oogwenk alles te verwilderen en te verwoesten.

De Indianen maken dan gebruik van den nacht om, van toortsen voorzien, de duiven in hunnen slaap te komen verrassen. Verblind door het licht der fakkels, vliegen de vogels op goed geval op maar, niet wetende waar zij vliegen, worden er met honderden door stokslagen gedood.

(1) Ohio of schoone rivier, stroom van Noord-Amerika, 1500 kilometers lang.

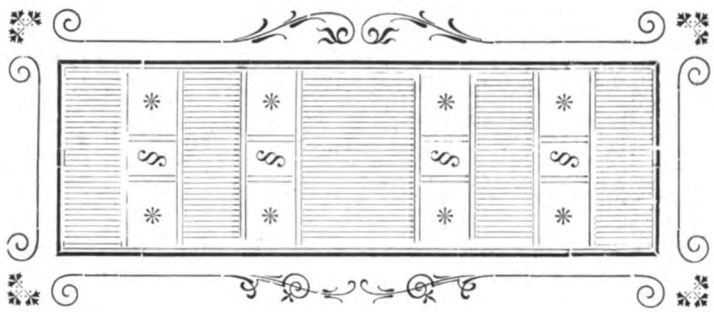

IX. Karakter en zinnebeelden der duif.

Te allen tijde was de duif, bijzonderlijk de sneeuwwitte van gevederte, het zinnebeeld der zuiverheid en der onschuld. De H. Geschiedenis leert ons dat de H. Geest zich meermaals onder de gedaante eener blanke duif vertoonde; het was ook onder deze gedaante dat Hij bij den H. Gregorius (1) gezien werd toen deze Kerkvader zijne werken schreef.

Ook verbeeldt de witte duif op dichterlijke wijze het zuiver en vlekkeloos leven van dezen, wien de openbare vereering onmiddellijk na hunne dood onder Gods verkorenen rekende.

Geen enkel dier, zegt Varron, is schroomvallig gelijk deze vogel; nu, onschuld en schuchterheid zijn altoos trouwe gezellinnen. Deze angstvalligheid, zoo zagen wij vroeger, vindt haren oorsprong in de vrees voor de ontelbare gevaren en vreeselijke vervolgers waarvan de duivenfamilie gedurig en overal omringd is. Deze schrik, wijze schikking van den Schepper, is hun dan ook ten volle heilzaam daar zij zich met eene uiterste voorzichtigheid verwijderd houden van alle gevaren, waar zij eene gewisse dood zouden vinden.

---

(1) Gregorius I, de Groote (540-604) Romein van geboorte, werd paus in 590. Hij was de uitvinder van den gregoriaanschen zang.

Die strijd voor haar eigen levensbehoud en hare aangeborene edelmoedigheid moeten haar dan ook medelijden doen gevoelen met het leed van anderen. Dit gevoel van naastenliefde schrijft La Fontaine (1) haar toe in de volgende fabel, waar hare goede daad door een nietig diertje met gelijke munt betaald wordt :

La colombe et la fourmi.

Le long d'un clair ruisseau buvait une colombe,
Quand sur l'eau se penchant une fourmi y tombe ;
Et dans cet océan l'on eût vu la fourmi
S'efforcer, mais en vain, de regagner la rive.
La colombe aussitôt usa de charité ;
Un brin d'herbe dans l'eau par elle étant jeté,
Ce fut un promontoire où la fourmi arrive,
Elle se sauve, et là-dessus
Passe un certain croquant qui marchait les pieds nus.
Ce croquant, par hasard, avait une arbalète !
Dès qu'il voit l'oiseau de Vénus,
Il le croit en son pot et déjà lui fait fête.
Tandis qu'à le tuer mon villageois s'apprête,
La fourmi le pique au talon.
Le vilain retourne la tête :
La colombe l'entend, part, et tire de long.
Le souper du croquant avec elle s'envole :
Point de pigeon pour une obole.

— —

De duif was ook altoos, hoewel misschien wat ten onrechte, het zinnebeeld der zachtaardigheid.

De schepter der Saksische koningen in Engeland was bekroond met eene duif, zinnebeeld van zachtmoedigheid en vrede.

Zoo algemeen was men van gevoelen dat de duif wel het vreedzaamste dier der aarde was, dat men sinds

(1) La Fontaine (1621-1695) geboren te Château-Thierry in Frankrijk.

onheugelijke tijden beweerde dat zij geene gal had. Iedereen weet dat zulks niet zoo is en, wie met duiven omgaat, ziet dagelijks welk hardnekkig gevecht deze dieren, bijzonderlijk als er ijverzucht mede gemoeid is, soms kunnen leveren.

De groote Fransche fabeldichters La Fontaine en Florian (1) kenden haar nochtans deze deugd ook in de hoogste mate toe zooals klaar blijkt uit eenige hunner fabels.

Volgens de fabelleer erkenden de dieren zelven hare goede inborst, al waren er dan ook, zooals de aap, allernijdigst om : de deugd immers vindt altoos hare benijders.

Moi, répond le singe avec rage,
C'est à toi, c'est à toi, colombe, que j'en veux!
Ton renom d'innocence est pour tous un outrage (2)!

La Fontaine deed ze schoon uitkomen in zijne fabel Les Vautours et les Pigeons, waarvan ik hier den korten inhoud, in proza, weergeef zooals ik hem in een schoolboek vond.

De gieren en de duiven.

't Was oorlog tusschen de gieren en stekvogels en 't regende bloed. Zij waren aan 't twisten geraakt voor de romp van eenen dooden hond. De vreedzame vogelen, vol gruwel voor de ongehoorde wreedheid der strijdenden en willende een einde stellen aan den bloedenden krijg, zouden een middel beproeven om de kampers te scheiden. Zij besloten eenen bemiddelaar op te zenden. Maar wie daarvoor gekozen ? Na lang wikken en wegen viel hun keus op de duif, wier zachtaardig en innemend karakter daartoe best geschikt scheen :

Cette fureur mit la compassion
Dans les esprits d'une autre nation
Au cou changeant, au cœur tendre et fidèle.

(1) Florian (1755-1794) geboren in het kasteel van Florian, aan den voet der Cevennen.

(2) Uit : Le singe et la colombe, door J. M. Villefranche.

En zie: 't lukte, het vechten en bloedvergieten was uit; 't werd vrede tusschen de strijdende roofvogels.

Maar 't ergste van al was dat de edelmoedige duiven het moesten bekoopen. In plaats van dankbaar te zijn, begonnen zij haar te vervolgen en te dooden waar ze maar konden.

En zoo werd de duif het slachtoffer van hare edelmoedigheid. 't Is immers de gang van de wereld: stank voor dank!

Waar zij nochtans met volle reden het toonbeeld mag van genoemd worden is wel van getrouwheid en van ouderliefde. Zooals wij vroeger deden uitkomen, bezit zij deze deugden in zoo hooge mate dat zij de bijzonderste drijfveeren zijn die haar zoo snel en zoo getrouw naar haar hok jagen.

Welke voorbeelden voor den mensch indien hij ze wilde of kon navolgen!

Al de natuurkundigen overigens spreken met den meesten lof van de uiterste teederheid die de duif hare jongen toedraagt. Gansch haar leven gaat voorbij in liefderijke zorgen. Dit ook heeft Florian doen uitschijnen in zijne fabel *Le Hibou et le Pigeon*.

SLOT.

Daar is beknopt, zeer beknopt zelfs, de geschiedenis der doorluchtige familie van den armen Tom weergegeven.

Mochte dit werkje, hoe gering ook, alle dierenvrienden in het algemeen en vooral onze studeerende jeugd bevallen.

EINDE.

15 November 1902.

BLADWIJZER.

Bladz.

I. Goede Tom, arme Tom. 7
II. Oorsprong van de dienstbaarheid der duif. . . . 16
III. De duif in de oudheid. 20
IV. De duif in de middeleeuwen. 24
V. De duif in de XIXe eeuw. 32
VI. De duif in de heilige en kerkelijke geschiedenis. . 44
VII. Het instinkt der duif en haar richtingsvermogen . 50
VIII. De Noord-Amerikaansche reisduif 57
IX. Karakter en zinnebeelden der duif 59